

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

**Fenomén terorismu, jeho možná rizika pro Českou republiku
a problematika kritické infrastruktury jako atraktivního cíle
teroristického útoku**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. et Mgr. Miloš Fiala, Ph.D.

Vypracoval:

Jan Fus

Praha, srpen 2011

Abstrakt

Název: Fenomén terorismu, jeho možná rizika pro Českou republiku a problematika kritické infrastruktury jako atraktivního cíle teroristického útoku

Cíle: Hlavním cílem této práce je popis největší bezpečnostní hrozby současnosti, terorismu, v souvislosti s Českou republikou. Dále identifikovat prvky teroristického jednání v průběhu vývoje lidské společnosti od starověku až po současnost, a přiblížit tak historické kořeny tohoto jevu, jeho vývojové tendence a současný stav. Dalším dílčím cílem je popis vývoje kritické infrastruktury jako potenciálního cíle teroristického útoku.

Metody: Tato práce byla vytvořena na základě studia, deskripce, analýzy, syntézy a komparace odborné literatury a jiných tištěných i elektronických zdrojů.

Výsledky: Práce vytváří ucelený přehled o problematice terorismu, jeho tendencích, současném stavu a především situaci ČR jako státu, který se aktivně zapojuje do mezinárodní protiteroristické politiky. Ukazuje nebezpečnost, nepředvídatelnost, bezcitnost teroristů, teroristických skupin a jejich nové metody, prostředky a objekty útoku, kterými se stále častěji stává kritická infrastruktura. Uvádí nejdůležitější kroky, které ČR učinila pro zvýšení úrovně bezpečnosti v oblasti ochrany kritické infrastruktury.

Klíčová slova: Terorismus, protiteroristická politika, kritická infrastruktura, ochrana kritické infrastruktury, Česká republika.

Abstract

Title: The Phenomenon of terrorism, possible dangers for Czech Republic and matters of critical infrastructure as a possible target of terrorist attack.

Goal: Main goal of this dissertation is to describe terrorism, today's biggest security threats, in relationship with Czech Republic. To identify the elements of terrorist behaviour during the development of human society from antiquity to present time, to give a sense of historical roots of this topic, its development disposition and also to describe its current status.

Methods: The dissertation was based on knowledge gained through study, description, analysis, synthesis and comparison of technical literature and others printed or electronic sources.

Results: The dissertation creates compact overview about terrorism issues, its tendencies, current status and first of all about active role of Czech Republic as a state, which is involved in international anti-terrorist policy. The dissertation shows dangers, unpredictability, cruelty of terrorists, terrorist organizations and their new methods, device and targets of attacks, which is still more often critical infrastructure. It presents the most important steps made by Czech Republic for increasing the level of security in area of critical infrastructure.

Keywords: Terrorism, anti-terrorist policy, critical infrastructure, protection of critical infrastructure Czech Republic.

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci zpracoval samostatně, a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Ing. et Mgr. Miloši Fialovi, Ph.D. a Ing. et Mgr. Josefu Viláškovi za odborné rady a cenné připomínky, kterými přispěli k vypracování této bakalářské práce.

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své bakalářské práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto bakalářskou práci použil ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení:

Fakulta / katedra:

Datum vypůjčení:

Podpis:

Obsah

1	Úvod	1
2	Rešerše literatury	3
3	Cíle, úkoly a metodika práce	11
3.1	Cíl	11
3.2	Úkoly a metodika	11
4	Terorismus	13
4.1	Kdo je hrdina a kdo terorista?	13
4.2	Historická klasifikace terorismu	13
4.2.1	Vývoj terorismu do poloviny 19. století	15
4.2.1.1	Římská říše	15
4.2.1.2	Kult Assasínů	16
4.2.1.3	Condottierské hnutí	16
4.2.1.4	Další zajímavé události a osobnosti	17
4.2.2	Moderní historie terorismu	17
4.2.2.1	Anarchismus	17
4.2.2.2	1. světová válka	19
4.2.2.3	2. světová válka	20
4.2.2.4	Etapa studené války (1946-1989)	21
4.3	Problematika defínování terorismu	23
4.3.1.1	Definice terorismu vytvořené důležitými světovými institucemi	24
4.4	Tendence mezinárodního terorismu posledních let	27
4.4.1	Současný stav mezinárodního terorismu	29
4.5	Terorismus a ČR	31
4.5.1	Historický nástin	31

4.5.2	Definice terorismu v ČR	33
4.5.3	Vývojové tendence terorismu na sklonku 20. a počátku 21. století v ČR	35
4.5.3.1	Současný stav terorismu v ČR.....	36
4.5.3.2	Případy trestných činů se znaky teroristického chování.....	37
4.5.4	Protiteroristická politika v ČR po roce 1989	41
4.5.4.1	Stručný vývoj protiteroristické politiky v ČR	41
4.5.4.2	Nástroje státní protiteroristické politiky v ČR.....	43
4.5.4.3	Výsledky protiteroristické politiky v ČR	44
4.5.4.4	Legislativní vývoj v ČR (vydané či přijaté akty pro boj s terorismem)	45
4.6	Kritická infrastruktura (KI)	50
4.6.1	Vymezení pojmu KI.....	50
4.6.2	Počátky KI	51
4.6.2.1	Počátky KI v USA	51
4.6.2.2	Počátky KI v Evropě	52
4.6.3	Nebezpečí spojená s moderní společností	52
4.6.4	Příklady útoků na kritickou infrastrukturu.....	53
4.6.5	KI a její vývoj v České republice.....	54
4.6.6	Integrační snahy EU v oblasti KI na počátku 21. století	57
4.6.6.1	Směrnice Rady Evropské unie č.2008/114/ES	59
4.6.7	Současný stav kritické infrastruktury v ČR	59
4.6.7.1	Prováděcí právní předpisy	61
4.6.7.2	Systém určování prvků kritické infrastruktury	63
4.6.8	Terorismus a KI v ČR.....	64
4.6.8.1	Možné konkrétní cíle terorismu na území ČR.....	65
4.6.8.2	Ochrana KI v souvislosti s teroristickými útoky	66
5	Závěr.....	68

Použitá literatura	72
Přílohy.....	79
Seznam příloh.....	79

Seznam použitých symbolů a zkratek:

AČR - Armáda České republiky

BBC - British Broadcasting Corporation

BIS - Bezpečnostní informační služba

BRS - Bezpečnostní rada státu

CIWIN - Výstražná informační síť kritické infrastruktury

ČNB - Česká národní banka

ECI - Evropská kritická infrastruktura

ENISA - Evropská agentura pro informační a síťovou bezpečnost

EPCIP - Evropský program na ochranu kritické infrastruktury

GICM - Marocká islámská bojující skupina

GŘ HZS - Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky

Infop - Informační operace

IRA - Irská republikánská armáda

IZS - Integrovaný záchranný systém

KI - kritická infrastruktura

MD - Ministerstvo dopravy

MPO - Ministerstvo průmyslu a obchodu

MU - mimořádná událost

MV - Ministerstvo vnitra

MZ - Ministerstvo zdravotnictví

MZe - Ministerstvo zemědělství

NAP - Národní akční plán

NV - nařízení vlády

NVS - nástražný výbušný systém

PA ČR - Policejní akademie České republiky

Psyop - Psychologické operace

SCEPS - Senior Civil Emergency Planning Committee

SOG - Special Operations Group Vojenské policie AČR

URNA - Útvar rychlého nasazení

ÚOOZ - Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu

ÚSÚ - Ústřední správní úřad

ÚZSI - Úřad pro zahraniční styky a informace

VCNP - Výbor pro civilní nouzové plánování

ZHN - zbraně hromadného ničení

1 Úvod

„Pro naši dobu je příznačné, že musíme snášet břímě zla“ (Carr, 2002).

„Jak k tomu mohlo dojít? Jak jsme se dostali k dějinnému okamžiku, kdy lidé prohlašující se za vojáky, bojující za určitou věc, jsou nejen schopni pro nás nepředstavitelných ukrutností, ale ještě je prohlašují za válečné akty?“ (Carr, 2002).

Terorismus, teroristé, teroristické útoky, sebevražední atentáčníci. Tyto pojmy nenechávají „chladného“ nikoho z nás. Ale co si vlastně pod pojmem terorismus, terorista většina populace představí?

Při vyslovení pojmu: „Terorismus“, velkému množství lidí (zvláště po událostech 11. září) „naskočí“ jako první asociace spojená s islámem, muslimy, Východem.

„Ne každý muslim je terorista, ale každý terorista je muslim.“

Tento nadpis je umístěn na blogu studenta Michala Očadlíka, který píše pro iDNES.cz, ohledně problematiky Středního východu a Balkánu. Očadlík osobně se k nadpisu staví negativně a prostřednictvím statistik Europolu a FBI se snaží nastínit, jak malé procento teroristických útoků je páčáno muslimy.

„Navzdory těmto faktům dnes většina lidí považuje za největší hrozbu právě muslimský (islamistický) terorismus. Za tuto dezinformaci jsou zodpovědná především média, která o teroristických útocích radikálních muslimů informují neúměrně více, než o terorismu ostatních skupin.“ (URL₁).

Na oficiálních stránkách FBI existuje chronologický seznam všech teroristických útoků na americké půdě od roku 1980-2005. Tento seznam potvrzuje, že pouze 6% teroristických útoků bylo spácháno islamisty. Zbývajících 94% bylo spácháno jinými skupinami (42% tzv. Latinos, 24% extrémně levicovými skupinami, 7% spáchali extrémističtí Židé, 5% komunisté a zbývajících 16% ostatní). (URL₂).

Co se týče Evropské unie, Europol zveřejnil zprávu zahrnující období od roku 2006-2008, ve které se prokázalo, že 99,6% útoků v EU jsou nemuslimské (islamistické). Největší (bezkonkurenčně majoritní) podíl mají separatistické skupiny operující na území Evropy, 84,8%. Přibližně 6,5% útoků mají na svědomí extrémně levicové skupiny. (URL₃). Viz. Příloha, graf č. 1

Také Ibañez (2009) poukazuje na to, že používání násilí k zastrašování s náboženskými cíli nebo pod touto záminkou není v žádném případě výlučným vlastnictvím muslimských extrémistů. Zmiňuje, že významný podíl na teroristických útocích mají také ortodoxní Židé z Izraele, sikhové v Indii, rasisté v USA napojení na Hnutí křesťanské identity a sekta Óm šinrikjó.

Souleimanov a kolektiv (2006) uvádí, že tato dezinformace byla ještě posílena po útocích 11. září 2001, a dodávají, že od tohoto okamžiku je terorismus volně asociován s (militantním) islámem do takové míry, že si někteří komentátoři dnes upřímně kladou otázku, jestli existuje islám bez terorismu, resp. terorismus bez islámu.

„Avšak jak by se cítil pan Očadlík, kdyby si k němu v letadle přisedl muž s dlouhými vousy, turbanem na hlavě a Koránem v kapse?“

Předsudky jsou špatné, ale ve světě, kde lidé unášejí letadla, kde existují sebevražední atentátníci je nemožné tyto předsudky ze společnosti vymýt. I chytří lidé mají strach.

2 Rešerše literatury

Fenomén současného terorismu, napsal Oldřich Krulík, Ivan Mašek, Otakar J. Mika

Tato publikace, dalo by se říci učební text, přibližuje čtenářům relativně srozumitelným jazykem (bez zbytečných termínů) současný terorismus (mezinárodní i národní) v širokém rozsahu a ve velkém detailu (vyšla v roce 2008, avšak vývojové tendence terorismu se od té doby nijak závratně nezměnily). Autoři se opravdu zabývají problematikou terorismu jako celku, od vymezení terorismu, typologie, přes teroristické metody, zbraně, aktuální trendy, stav terorismu v mimoevropských i evropských zemích včetně České republiky, spáchané útoky až po protiteroristická opatření, činnost integrovaného záchranného systému (IZS) v prevenci či odstraňování následků teroristických útoků, komunikaci, informovanost a připravenost veřejnosti a mnoho dalších zajímavých informací. Jako velmi zajímavé a originální mi zde přišly uvedené katastrofické scénáře (hypotetických) teroristických útoků, které by se mohly odehrát v blízké budoucnosti (i na území České republiky). Přes zdánlivou nadsázku a obrovská čísla obětí jsou uvedené smyšlené útoky prezentovány jako relativně lehce proveditelné a velmi reálné. Z této publikace jsem čerpal z každé kapitoly relativně velké množství informací, avšak stěžejní pro tuto práci byla kapitola 5. (Česká republika v kontextu boje proti terorismu).

Terorismus v ČR, napsal Miroslav Mareš

Jedná se o nejspíše o nejobsáhlejší publikaci, která se věnuje pouze problematice terorismu v ČR, jeho historickým kořenům, vývoji a současnému stavu. Největší prostor však Mareš věnuje problematice typologie terorismu, kde představuje velké množství variant terorismu, které se na našem území vyskytují, či v průběhu historie dnešní České republiky vyskytly. Velmi podrobně a rozsáhle se věnuje každé variantě zvlášť, a snaží se jednotlivé události (výbuchy, únosy, vraždy, politické procesy atd.), které se v naší historii (ČR, ČSFR, ČSSR, ČSR) odehrály, podřadit pod jednotlivé varianty (typy) terorismu. Velmi obsáhle také popisuje protiteroristickou politiku v ČR, její vývoj, ale hlavně orgány, které se jí v rámci ČR zabývají. V rámci kapitoly protiteroristické politiky v ČR se též zabývá angažovaností ČR v mezinárodních strukturách (společenstvích). Stěžejní kapitolou pro mou práci byla kapitola 3. (Ultralevicový

terorismus v ČR), kde se Mareš zabýval komunistickým terorismem a kapitola 11. (Protiteroristická politika v ČR).

Sborník 4. mezinárodní konference Crisis management

Všechny uvedené práce v tomto sborníku jsou výsledkem 4. mezinárodní konference krizový management konané na téma **Bezpečnost - Přípravenost - Ochrana obyvatelstva**. Sborník obsahuje velké množství prací, které se zabývají bezpečnostním plánováním v ČR, ochranou kritické infrastruktury v ČR, zdravotnickým záchranným systémem, vzděláváním v oblasti krizového řízení, přepravou nebezpečných látek, připraveností obyvatelstva na mimořádné události (MU), vnitřní bezpečností, bojem proti terorismu a mnoha dalšími aktuálními tématy. Pro potřeby této práce je zajímavý příspěvek Oldřicha Krulíka: *Aktuální priority České republiky v oblasti boje proti terorismu*, kde se autor zabývá změnami (opatřeními) v ČR, které odstartovaly teroristické útoky z 11. září 2001.

Terorismus a my, napsal kolektiv autorů

Tato kniha a její autoři reagují na události z 11. září 2001, kdy se ukázalo, že i u nás v ČR nikdo neví, jak se v takových (vypjatých, stresových, krizových) chvílích chovat. Cílem autorů této knihy je tedy vyplnit vědomostní mezery a poskytnout čtenáři základní rady a modely chování, jak reagovat v podobných situacích (a nemusí se jednat ani o teroristický útok). V knize je uveden nástin problematiky terorismu v ČR i ve světě. Dále se kniha podrobně zabývá chemickými, biologickými a jadernými zbraněmi, představují se zde jednotlivé toxické látky, jejich účinky na organismus, a postupy první pomoci. Dále je v knize také zmíněna problematika terorismu a záškodnictví prostřednictvím počítačů (počítačových sítí), psychická krize a možnosti jak jí předcházet a obecné zásady první pomoci. Nejvíce jsem čerpal z části 1., jejímž autorem je Brzybohatý a pojednává v ní o aktuálních vývojových trendech terorismu, respektive superterorismu a nekonvenčním terorismu.

Vybrané aspekty soudobého terorismu, napsal David Řehák, Pavel Foltín, Richard Stojar

Impulzem pro vznik této monografie je počínání světových masmédií, která chrlí stovky informací a publikují vše, co by mohlo vzbudit pozornost široké veřejnosti (a právě medializace teroristického aktu je pro vzbuzení pozornosti velmi účinná). Uveřejňování senzací ovšem často zastírá skutečnou realitu, tudíž se tito autoři rozhodli, že v této

publikaci uvedou skutečnosti (spojené s problematikou terorismu) na pravou míru. Publikace je členěna do tří samostatných oddílů, mezi kterými je však velmi úzká vazba. První oddíl nabízí možnost seznámení s fundamenty terorismu, v rámci nichž je přednostně zařazeno vymezení pojmu *terrorismus* a jeho historický vývoj. Ve druhém oddílu je pozornost zaměřena na samotný proces realizace terorismu (od příčin až po dopady). Poslední, tedy třetí oddíl, je orientován na oblast boje proti terorismu (činnost státních složek, mezinárodní spolupráce a některé nástroje boje proti terorismu). Tato publikace byla přínosem této práce hlavně svým prvním oddílem, který mi pomohl nastínit historický vývoj terorismu a problematiku jeho definování.

Terorismus I., napsal Marian Brzybohatý

Tato publikace je první částí trilogie, ve které se uznávaný autor zabývá problematikou terorismu. Tento první díl seznamuje čtenáře s cíli a metodami terorismu, se základními termíny, jevy a vztahy, dokonce i s činností policie. Tato publikace, která nepatří mezi obsáhlé, „tlusté“ knihy, obsahuje velké množství informací, vysvětluje (velmi stručně a jasně) velké množství pojmů z oblasti terorismu. U „významných“ teroristů, či teroristických útoků občas autor uvádí krátký popis, což čtenáři lépe přiblíží zmíněnou problematiku. Tato kniha byla pro tuto práci přínosná jako celek, neboť po jejím přečtení má člověk základní znalosti o problematice terorismu, na kterých může „stavět“ a komparovat je s jinými literárními zdroji.

Terorismus II., napsal Marian Brzybohatý

Terorismus II. je koncipován jako volné pokračování předcházející knihy „Terorismus I.“. Tento druhý díl má na rozdíl od prvního spíše dokumentační povahu. Má formu encyklopedie obsahující několik stovek hesel, jež umožňují i laickému čtenáři vytvoření základní představy o historii, vývoji a současných trendech terorismu. Zařazená hesla je možné orientačně rozdělit do následujících kategorií: teroristické organizace, protiteroristické jednotky, zpravodajské služby, osoby, zbraně, incidenty a ostatní. Přínos této „encyklopedie“ je ten, že pomáhá objasňovat, podrobněji popisovat mnoho událostí a osob, které jsou v této práci uvedeny.

Základy sociologie a politologie, napsal Štefan Danics a kolektiv

Tato publikace je zamýšlena především jako učební text pro vysokoškolské studenty, avšak své si v ní najde odborná, a díky srozumitelnosti dokonce i laická veřejnost. Kniha je rozdělena do dvou částí, první je část sociologická, druhou je část

politologická. V první kapitole sociologické části je prezentována sociologie jako samostatná vědní disciplína s jistým předmětem studia (zkoumání), strukturou, funkcemi a historií. V rámci druhé kapitoly je nastíněn sociologický výzkum jako empirická složka sociologie. V dalších kapitolách autoři seznamují čtenáře se základní terminologií, kategoriemi a vybranými teoretickými koncepty, s důrazem na ty, jež jsou součástí naší společnosti, tudíž se s nimi dostáváme (můžeme dostat) do styku. Autoři politologické části na úvod představují politologii jako nejmladší ze systému společenských věd. Po klasickém uvedení, které zahrnuje krátkou historii, vývoj, metodologické přístupy se autoři dostávají k hlavnímu těžišti politologické části, tedy k politickým ideologiím. Na závěr se věnují lidským právům a jejich ochraně a také mezinárodnímu terorismu, který je také předmětem zájmu pro potřeby této práce. Danics a Kamín, autoři politologické části v kapitole o mezinárodním terorismu spíše přejímají myšlenky jiných autorů a vytváří tak srozumitelný nástin dané problematiky.

Úvod do problematiky terorismu a antiterorismu, napsal Marian Brzybohatý

Tato skripta vydaná pro účely Policejní akademie ČR (PA ČR) jsou již poměrně stará (1995) avšak autor je o 4 roky později vydal skoro úplně shodná, jako „Terorismus I., první část již zmíněné trilogie. Stáří zmíněné publikace není v případě této práce relevantní, neboť z uvedené knihy jsem čerpal informace ohledně historického vývoje, problematiky definování terorismu a velmi významné postavy „teroristických dějin“, Carlose (vlastním jménem Ilyich Ramírez Sánchez).

Logika terorismu, napsal Luis de la Corte Ibáñez

Tato kniha, jak název napovídá, vznikla ze snahy o vyjasnění „logiky“ teroristických aktivit. Její autor se prostřednictvím svých myšlenek, ale také studií a argumentů četných badatelů odborníků (na které se autor ve své knize často odvolává), snaží o definici jistých klíčů nebo pravidel, která by mohla objasnit původ, vývoj, smysl daných teroristických akcí. Tato kniha je výjimečná svým multioborovým přístupem, autor používá prostředků a metod řady vědních disciplín, filosofie, historie, politologie, psychologie, práva. Tato skutečnost je patrná už ze způsobu, jakým je kniha napsaná. Daleko více se podobá obyčejné próze, čtení je zajímavější, avšak pro pochopení je nutné číst jako celek. Pro potřeby této práce byly využity hlavně první, druhá a třetí kapitola (úvodní problematika).

Terorismus a války na počátku 21. století, napsal Jan Eichler

V této knize se autor zabývá událostmi, které následovaly po ukončení tzv. studené války. První kapitola je věnována procesu pozitivních změn, které se „dostavily“ po ukončení zmíněného konfliktu. V rámci této kapitoly jsou zde dále charakterizovány dopady globalizace po roce 1990 na mezinárodní bezpečnost. Druhá kapitola se zabývá konflikty, které na počátku 90. let vypukly v Africe, Asii, Latinské Americe, též asymetrickou válkou mezi Izraelem a Palestinci. V druhé kapitole se sleduje průběh válek a jejich těžké dopady. Třetí kapitola je věnována operaci Pouštní bouře, tzv. první irácké válce a zásahu NATO proti Jugoslávii na konci 90. let. Čtvrtá kapitola se zabývá hrozbou globálního terorismu ve spojitosti se dvěma základními přístupy. Jedním z přístupů je válka proti terorismu (Bushova administrativa), druhým je boj proti terorismu (Bezpečnostní strategie EU). Námětem páté kapitoly jsou vzdušné údery na Afghánistán a vojenská invaze do Iráku. Šestá kapitola shrnuje hlavní rysy válek, a poukazuje na skutečnost, že většina válek je úzce spojená s terorismem. Stěžejní kapitolou pro tuto práci je kapitola číslo 4.

Současné vývojové trendy terorismu a vybrané pedagogické problémy výcviku speciálních jednotek, napsal Marian Brzybohatý

Opět skripta vydaná PA ČR, která jsou rozdělena pouze na dvě kapitoly. První kapitola se zabývá typologií terorismu, aktuálními vývojovými trendy, kde autor rozvíjí superterorismus a nekonvenční terorismus (pojmy, které se významově překrývají) jako jednu z největších bezpečnostních hrozeb současnosti. V rámci první kapitoly také autor hodnotí situaci v ČR, respektive možnosti terorismu v ČR. Hlavním těžištěm publikace je však kapitola druhá. Ta se zabývá speciálními jednotkami, kdy jen velmi malá část je věnována historii, vývoji, typům speciálních jednotek. Mnohem podrobněji jsou zde přibližovány pedagogické náležitosti a zákonitosti výcviku speciálních jednotek. V této práci byly přínosem hlavně informace týkající se ČR, obsažené v závěru první kapitoly.

Dějiny terorismu, napsal Caleb Carr

V této publikaci autor zachycuje opravdu dlouhý úsek dějin lidské společnosti, zachycuje období od starověku (Římské říše) až po současnost. Autor v tomto úseku dějin popisuje velké množství událostí, činů, konfliktů, válek, u kterých upozorňuje na znaky, které jsou chápány jako projevy terorismu. Jinak řečeno, autor nachází

terroristické činy v historických událostech. Kniha je rozdělena do deseti kapitol, kdy z názvů kapitol není jasný jejich obsah (obsahuje zvláštní názvy, které nic neprozradí, avšak čtenáře „navnadí“). Pro pochopení souvislostí je nutné knihu číst celou. Pro tuto práci byla kniha přínosem jako celek, její zajímavé pojetí (knihy) umožnilo přiblížení historie terorismu jinak (z jiného úhlu pohledu), poněvadž autor nachází projevy terorismu i tam, kde je ostatní nevidí.

Současný terorismus, napsal Otakar J. Mika

Tato „kapesní“ publikace se snaží čtenářům velmi jednoduše a stručně nastínit problematiku terorismu, přiblížit její vývoj a stav po roce 1990 a také události, které navždy změnily pohled společnosti na tento fenomén. Autor neopomíná zmínit formy a metody současného terorismu, boj mezinárodních společenství proti této bezpečnostní hrozbě. Tato publikace může též sloužit jako příručka pro prevenci či chování při probíhajícím útoku nebo jeho následkům. Obsahuje totiž popis základních opatření ochrany osob a doporučené modely chování ohrožených a zasažených osob, např. zásady první pomoci, ochrana ukrytím, ochrana dýchacích cest a povrchu těla, dekontaminace. V knize je také věnována kapitola Národnímu akčnímu plánu, právě tato kapitola je přínosem i pro tuto práci.

Terorismus válka proti státu, napsal Emil Souleimanov a kolektiv

Tato publikace je vlastně sborníkem 18 odborníků, kteří se snaží vyjádřit (v souvislých textech) nejpodstatnější prvky z historie a současnosti terorismu. V této knize se objevuje asi nejširší názorové spektrum (což je způsobeno pravděpodobně zmíněným velkým počtem autorů), a je zajímavé, že autoři se nesnaží najít shodu, některá témata tedy zůstávají otevřená. Těžiště knihy tvoří typologie terorismu, tento sborník se však zaměřuje výhradně na terorismus politický. Závěr knihy je věnovaný boji proti terorismu a zpravodajským službám. Tato publikace je velmi náročná na čtení, místy musí mít čtenář o dané problematice opravdu velký přehled, aby porozuměl. Pro tuto práci byla kniha přínosem svými častými a originálními poznámkami, které s nadsázkou glosují, někdy i vtipně, jinak tuto velmi závažnou problematiku.

Politologie, napsal Andrew Heywood

Tato obsáhlá kniha podává ucelený a aktualizovaný úvod do studia politiky. Je koncipována tak, aby posloužila studentům všech politologických oborů i běžnému

zinteresovanému čtenáři. Tato kniha bylo přínosem této práci při vysvětlování terorismu, jehož původcem je stát, tzv. státního terorismu.

SAS encyklopedie, napsal Steve Crawford

Encyklopedie SAS je jedinečným zdrojem informací o všech aspektech tohoto světoznámého uskupení. Podává seznam bitev, vojenských tažení, zbraní, vybavení, výcvikových metod, taktiky a všech jednotlivých operací, kterých se vojáci SAS (do roku vydání knihy) zúčastnili. Encyklopedie SAS obsahuje stovky černobílých i barevných fotografií, z nichž většina byla pořízena vojáky SAS při různých taženích. Tato kniha byla této práci přínosem především pro vytvoření představy, jakým způsobem a jakými prostředky bojují elitní jednotky proti teroristům, teroristickým skupinám.

Válka a antiválka, napsali Alvin Toffler a Heidi Tofflerová

Prostřednictvím této publikace se autoři snaží o popis a uvedení čtenáře do problematiky terorismu, jak sami uvádějí, tzv. dnešního globálního chaosu. Kniha je založena na trojvlňném modelu, kdy první vlna je reprezentována agrární společností (kdy se zabíjelo „svaly“ a jednoduchými mechanickými nástroji), do druhé vlny zařazují industriální společnost (charakteristickou metodami masového zabíjení) a třetí vlny, pro kterou jsou stěžejními „zbraněmi“ informace a vědění. Autoři této knihy se snaží najít odpovědi na otázky: „Lze vyhrát válku s teroristy? Který stát upadne do jaderné občanské války jako první? Musí se ve válkách jen zabíjet?“ Jednoznačné závěry se v knize neobjevují, jsou zde nastíněny určité možnosti, avšak autoři nechávají čtenáři prostor pro utvoření vlastního názoru. Kniha je velmi zajímavě napsána, avšak čtenář musí mít dobré znalosti o problematice terorismu a historii, aby textu plně porozuměl. Tato kniha byla přínosem této práci při objasňování historických událostí, které spadají do kategorie terorismu.

Krizové řízení, napsal Josef Vilášek

Tato skripta určená především posluchačům studijního oboru Ochrana obyvatelstva na Fakultě tělesné výchovy a sportu poskytují ucelený obraz o bezpečnostní politice ČR, přibližují krizové situace a mimořádné události a činnost, postupy příslušných orgánů a složek (krizové řízení), při předcházení (prevenci) či odstraňování jejich následků. Závěr knihy je věnován mezinárodním společenstvím (NATO a EU) a angažovanosti ČR, jako člena obou těchto organizací, v mezinárodní politice. Tato kniha byla pro tuto

práci přínosem hlavně svou první kapitolou, kde autor pojednává o Bezpečnostní strategii České republiky.

Ochrana kritické infrastruktury, napsali Michail Šenovský, Vilém Adamec, Pavel Šenovský

Autoři se prostřednictvím této publikace snaží poukázat na problematiku kritické infrastruktury, její ochrany, jako na současný celosvětový bezpečnostní problém. V této publikaci je problematika kritické infrastruktury popisována „od začátku do konce“, autoři se snaží o to, aby si čtenáři prostřednictvím tohoto textu vytvořili ucelenou představu o tomto problému. Kniha obsahuje opravdu velké množství informací, od vymezení základních pojmů, přes možné mimořádné události (přírodní, antropogenní i kombinované) a jejich dopady, současný stav a vývojové trendy ochrany kritické infrastruktury u nás i ve světě, činnost mezinárodních organizací, až po plány a postupy, které naznačují možná řešení (preventivní i represivní) a směr, kterým by se ochrana kritické infrastruktury měla v budoucnosti ubírat. Tato kniha byla přínosem především svou třetí kapitolou, kde jsou podrobně rozebírány přístupy k ochraně kritické infrastruktury v souvislosti s ČR, EU a NATO.

3 Cíle, úkoly a metodika práce

3.1 Cíl

Hlavním cílem této práce je popis největší bezpečnostní hrozby současnosti, terorismu, v souvislosti s Českou republikou. Dále identifikovat prvky teroristického jednání v průběhu vývoje lidské společnosti od starověku až po současnost, a přiblížit tak historické kořeny tohoto jevu, jeho vývojové tendence a současný stav. Dalším dílčím cílem je popis vývoje kritické infrastruktury jako potenciálního cíle teroristického útoku.

3.2 Úkoly a metodika

Studiem, deskripcí, analýzou, syntézou a komparací dokumentů vytvořit ucelený a zajímavý obraz o terorismu jako jevu, který je velmi dlouho součástí historie lidstva, ve které plní funkci jakéhosi společenského katalyzátoru, který urychluje změny, ať již k lepšímu či horšímu.

Vytvořit ucelený historický přehled událostí, které vykazují znaky teroristického chování a poukázat tak na přítomnost teroristického chování a jeho důležitou roli v nejtěžších okamžicích lidské historie, kdy se rozhodovalo o podobě (uspořádání světa) a směru, kterým se lidstvo bude dále ubírat.

Nastínit problematiku definování tohoto fenoménu prostřednictvím přehledu názorů a představ mnoha světových i českých autorů, bezpečnostních orgánů a institucí (mezinárodních i národních).

Zaměřit se podrobněji na situaci ČR, jako člena mezinárodních organizací, jako aktivního státu v boji proti terorismu, tudíž jako na potenciálně možný cíl teroristického útoku. Přiblížit historii tohoto jevu na našem území a vztah tehdejších režimů (vládních představitelů, bezpečnostních složek) k osobám a organizacím, které používaly teroristické metody (a potenciální rizika plynoucí z tohoto vztahu v současnosti). Dále uvést příklady incidentů, jež se od r. 1990 (po změně režimu) odehrály na našem území, a které vykazují určité znaky terorismu. Věnovat se změnám v bezpečnostní politice ČR, ke kterým došlo po útocích z 11. září 2001. V rámci těchto změn zmínit opatření legislativního charakteru, ale také represivní složky, které jsou nástrojem státní protiteroristické politiky.

Charakterizovat kritickou infrastrukturu, její důležitost v životě každého jednotlivého občana i státu jako celku. Uvést nebezpečí plynoucí z narušení či zničení kritické infrastruktury a skutečné případy, které se v minulosti odehrály. Popsat vývoj kritické infrastruktury na území ČR a významné legislativní změny, ke kterým nedávno (v souvislosti s členstvím ČR v EU) došlo. Nastínit problematiku ochrany kritické infrastruktury a směr, kterým by se měla ubírat.

4 Terorismus

4.1 Kdo je hrdina a kdo terorista?

„Několik z nejoslavovanějších hrdinů americké občanské války - Thomas Jackson, William Sherman a další - je zodpovědných za systematizaci, legitimizaci toho, co v oné době bylo postrádáno za extrémní vojenskou taktiku“ (Carr, 2002).

Krátký není ani seznam historických osobností, které naplňují definici teroristy - tzn. někoho, kdo záměrně napadá civilisty, aby přestali podporovat své vůdce, a zároveň tak měnit i jejich politiku. Do této skupiny můžeme zařadit římského císaře Augusta, francouzského krále Ludvíka XIV., německého politika Otta von Bismarcka, či americký tým poradců Richarda Nixona a Henryho Kissingera a mnoho dalších.“ (Carr, 2002).

4.2 Historická klasifikace terorismu

Carr (2002) zdůrazňuje, že terorismus není pouze současným problémem, ve skutečnosti provází člověka dějinami, adaptuje se, transformuje se. Dalo by se říci, že terorismus je ve skutečnosti probíhající fáze násilné evoluce, jejíž počátky sahají stejně daleko jako lidské konflikty samotné.

„Popis teroristických činů můžeme najít v tak starých textech, jako jsou hieroglyfické texty či Bible nebo Homérova Odyssea“ (Brzybohatý, 1999).

„Terorismus je jednoduše jen současným názvem, který této evoluci dáváme, a současnou obdobou typu válek, vedených záměrně proti civilistům za účelem zničení jejich vůle podporovat vůdce nebo politiku, jež vykonavatelům takového násilí nevyhovuje“ (Carr, 2002).

Šedivý (2003) klasifikoval (podle historického kontextu) terorismus na **prehistorickou fázi**, do které řadí např. již vraždy tyranů v antickém Řecku a Římě, akce židovských zélótů v Palestině na počátku našeho letopočtu či islámských hašašinů v období křížáckých výprav. **Za druhou etapu terorismu** považuje anarchistické, nacionalistické či nihilistické násilí konce 19. století. Význam pojmu tak rozšiřuje i na terorismus individuální (někdy také nazýván „ruským“), projevující se snahou jednotlivců či skupin změnit režim politickými atentáty. Např. v letech 1881 až 1901

zavraždili atentátníci ruského cara, francouzského prezidenta, španělského ministerského předsedu, rakouskou císařovnu, italského krále a amerického prezidenta. Tuto druhou etapu Šedivý zakončuje atentátem na arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este v roce 1914. **Do třetí, studenovélečné fáze**, vstupuje terorismus po druhé světové válce, a to především v souvislosti s dekolonizací a národněosvobozeneckým bojem na Středním východě, v Africe a Jižní Americe.

Autoři Foltín a Řehák ve své práci uvádějí podrobnější členění, které poskytuje podrobnější historický náhled na příčiny vzniku jednotlivých forem terorismu:

1. historická etapa – trvající do konce 17. století;
2. nacionalistická etapa – probíhající od počátku 18. století až do roku 1913;
3. etapa válek – probíhající v letech 1914 až 1945;
4. etapa studené války – probíhající od roku 1946 až do roku 1989;
5. etapa studeného míru – trvající od roku 1990 až po současnost. (URL₄).

Ibañez (2009), který vychází z knihy vydané v roce 2004 Rapoportem (uznávaným historikem zabývajícím se problematikou terorismu), ve své publikaci periodizuje terorismus a povstalecká hnutí tzv. moderní doby, kdy od posledních desetiletí 19. století až do dnešního dne svět poznal čtyři teroristické vlny; tedy čtyři časové cykly, v nichž k terorismu docházelo ze strany rozdílných povstaleckých skupin v různých zemích, a to zcela nebo částečně simultánně.

„S výjimkou posledního, v němž se ještě nacházíme, kolísala průměrná délka těchto období mezi 35 až 40 roky. Každé z nich ukazuje významné shody v ideologických kritériích, metodách a politických cílech.“ (URL₄).

Ibañez (2009), ovlivněný již zmíněným Rapoportem, uvádí, že **první vlna** má svůj počátek v carském Rusku v roce 1880, kde ruští anarchisté terorizovali systematickým vražděním politických osobností. **Druhou** teroristickou **vlnu** označuje jako „protikoloniální“, které začala v roce 1917 a nepřekročila rok 1965, kde hlavním ospravedlňujícím motivem bylo právo na sebeurčení národů. Taktikou teroristů bylo prostřednictvím útoků směřovaných velmi často proti policii a pořádkovým silám vyprovokovat nepřiměřené a brutální reakce státu a zvýšit tak lidovou podporu teroristům a poškodit obraz koloniálního a represivního státu a vlády. V této vlně (v tomto období) si teroristé uvědomili, jak je důležité, aby se o jejich útocích vědělo, aby

byly známé široké veřejnosti, včetně mezinárodních společenství. **Třetí vlnou** byla vlna „nové nacionalistické levice“, která se spustila r. 1968 a pokračovala až do 80. let. Zde zaznamenáváme velké množství nových teroristických organizací a konfliktů na celém světě (bouřlivý růst diktátorských režimů, konfrontace mezi Araby a Izraelci a mnohé další). Terorismus třetí vlny (který praktikovaly organizace v Evropě a na Středním Východě) získal ideologický internacionální význam, začal spolupracovat se zahraničními organizacemi a někdy dokonce podnikal akce mimo země původu. **Čtvrtá** teroristická **vlna** (v níž se stále nacházíme) začala roku 1979. Tuto vlnu můžeme označit za počátek doby, v níž se šíří náboženský integritismus (tvrdošijné trvání na starém). Náboženské nebo sektářské skupiny zde propagují vlastní dogmata a útočí na jednotlivce, skupiny nebo státy, které podle nich nedodržují jejich věrouku nebo je považují za nepřátele náboženské komunity, kterou teroristé chtějí reprezentovat (muslimy, židy, křesťanskou, bílou a árijskou apod.). Klasický příklad zde představuje nekonečný izraelsko-palestinský konflikt.

Existuje mnoho klasifikací, dělení terorismu. Pro jednoduchost a srozumitelnost a také proto, že tento autor je jedním z předních českých odborníků na problematiku terorismu, bude tato práce vycházet z tvrzení pana Brzybohatého (2010), který datuje začátek moderní historie terorismu do poloviny 19. století.

4.2.1 Vývoj terorismu do poloviny 19. století

4.2.1.1 Římská říše

Jednou z taktik, které bychom mohli přirovnat k dnešnímu terorismu, nazývá Carr (2002) ve své knize tzv. ničivou válkou, kterou vedli Římané. Mnohé akce Římanů měly za cíl „pouze“ vzbudit u nově podmaněných národů strach z moci Říma, a tím odebrat domorodým vůdcům jakoukoliv podporu.

Když se však začala situace v Římě komplikovat, tak to jediné, co ho ještě drželo pohromadě, byla armáda, pozoruhodně krutá a často i bezdůvodná - taktika ničení, která protivníka, avšak ani vlastní římské civilisty nijak nešetřila.

Nejčastější námitkou bylo tvrzení, že se vše koná ve jménu a pro slávu Říma, že říše bojuje s barbarskými kmeny, a že její ozbrojené síly, mají-li úspěh, jsou nuceny přijmout taktiku svých nepřátel. *Podobné argumenty často používali a používají různí jednotlivci a skupiny v průběhu současné války proti terorismu.*

Trvalo to relativně dlouho, ale nakonec hořkost živená krutostí a křivdami vybuchla a podporovaná povstaleckými vůdci znamenala konec velkolepého Říma (Carr, 2002).

S podobným problémem se potýkala i Svatá říše římská, která „probudila“ říši muslimskou. Následovalo dlouhé období Svatých válek (křížáckých výprav), které probouzely tak silnou touhu po odplatě (z obou stran), že její důsledky pocítíme ještě dnes. (Carr, 2002).

V souvislosti s uvedeným stojí za zmínku, že po útocích 11. září, kdy prezident Bush prohlásil, že je třeba podniknout proti teroru „křížovou výpravu“, rozezněly se po celém islámském světě sirény a Bush měl velké problémy uvést věci na pravou míru.

4.2.1.2 Kult Assasínů

V mnoha současných studiích a pojednáních o terorismu (ať důvěryhodných či nikoliv) se tvrdí, že náš současný problém má historické kořeny ve víře a chování několika mystických skupin, propagujících násilí, z nichž některé vznikly již ve středověku.

„V případě islámského fundamentalismu byla tímto vzorem skupina středověkých šíitských muslimů, kteří založili sektu známou jako ismailité, od níž se pak odštěpila vraždící skupina, známá jako kult assasínů“ (Carr, 2002).

Carr (2002) uvádí, že anglické slovo assasín znamená v překladu *úkladný vrah*.

Avšak toto tvrzení naráží na podstatu definice terorismu, tito vrahové se nesnažili o ovlivňování politických názorů civilistů, ale o skutečné zabíjení politických a náboženských vůdců na objednávku.

4.2.1.3 Condottierské hnutí

„Za zmínku jistě stojí Condottierské hnutí, které se z dnešního pohledu v podstatě snažilo o oddělení války a teroru (terorismu), které šly do té doby ruku v ruce.

Válka začala být pokládána za cosi, co má za cíl vítězství, a nikoliv ničení, a co mají vést vojáci z povolání proti jiným vojákům z povolání. Civilisté nemají být do bojů zatahováni, protože se jich netýkají.“ (Carr, 2002).

Toto hnutí však bohužel nemělo dlouhé trvání.

4.2.1.4 Další zajímavé události a osobnosti

Marušicová (2009), vycházejíc z Carr a jeho publikace vydané roku 2002, zmiňuje (v souvislosti s terorismem) velké množství událostí a osobností. Například vpád mongolských bojovníků do islámské říše, postup osmanských Turků k hranicím Bulharska a Uher, kolonizace Ameriky španělskými, francouzskými, anglickými dobyvateli, diktátory jako Oliver Cromwell (Anglie), Ludvík XIV. (Francie), Napoleon Bonaparte. Zde všude, v každém z uvedených případů, můžeme najít prvky terorismu, které se staly nedílnou součástí všech jmenovaných, ať již z taktického hlediska, či z přirozenosti.

Tento výčet historických osobností s teroristickými sklony či událostí se znaky terorismu samozřejmě není taxativní, ani nijak vyčerpávající, avšak jsou zde zmíněny příklady, které v kapitolách o historii terorismu uvádí většina autorů (Carr, Ibañez, Brzybohatý a další), kteří publikují o problematice terorismu.

4.2.2 Moderní historie terorismu

„Moderní historie terorismu začíná v polovině 19. století, spolu s rozkvětem anarchismu. Organizovaný boj ruských Narodníků proti autokratické vládě vrcholil v letech 1878-81. Druhým vrcholem jejich aktivity byla první a druhá dekáda 20. stol.“ (Brzybohatý, 1999a).

4.2.2.1 Anarchismus

Jak Carr (2002) ve své publikaci uvádí, 19. století bylo svědkem výbuchu roztroušeného mezinárodního politického násilí, které dnes mnozí lidé interpretují jako historický precedent, z něhož se dá vyvodit dnešní přístup k terorismu. Pachatelé tohoto násilí, hromadně označováni anarchisty, otevřeně používali individuální vraždy, pumové atentáty na vojenské jednotky, policisty a soukromé bezpečnostní síly, jako metody jak k upoutání pozornosti, tak v boji proti zvyšujícím se rozdílům v bohatství a způsobu života mezi ekonomickými třídami, které vznikly v průběhu průmyslové revoluce. Cílem tohoto počínání mělo být všeobecné mezinárodní povstání dělníků, zničení vládního útlaku a v důsledku i samotných vlád.

Tito anarchisté vycházeli z učení Michaila Bakunina, Pjotra Kropotkova, Sergeje Nečajeva a dalších jim podobných, a šířili tak strach mezi bohatými v Evropě a Americe, ale rovněž mezi obyčejnými průměrnými občany, kteří často bývali

náhodnými oběťmi ve vášnivé a dlouholeté bitvě, probíhající po celém západním světě. Hlavním cílem anarchismu, podobně jako cílem dnešního terorismu, bylo vytvořit atmosféru strachu a nestability, která by oslabilo loajalitu průměrného občana k jeho vládě (objevuje se zde tedy ten nejdůležitější prvek, působení na lidskou psychiku). (Carr, 2002).

Co se týče způsobů útoků anarchistů, používali vesměs konvenční zbraně, avšak výjimkou nebyly ani sebevražedné útoky. Asi největším rozdílem mezi anarchisty a dnešními teroristy je ten, že anarchisté nikdy nepředstavovali skutečnou hrozbu pro obchodní zájmy ani stabilitu západních vlád. Naopak dnešní teroristé jsou mnohem silnější, než bývali anarchisté. Anarchisté nebyli podporováni žádnými státy, což znamená, že neměli žádná zařízení k polovojenskému výcviku, neměli rozsáhlý výzvědný systém a žádný přístup k nejmodernějším zbraním. Co se týče organizace, anarchisté často pracovali v samostatných buňkách, amébách. (Carr, 2002).

Améba je druhem organizace, která má svůj původ v managementu, tato organizace je rozdělena na nezávislé jednotky (buňky), které operují samostatně a nejsou většinou napojeni na nějaké řídicí centrum. Pokud se „daří“, vznikají stále další a další buňky. Tento typ organizace se protiteroristickým jednotkám velmi špatně odhaluje a potírá. I přes tuto skutečnost chyběly zmíněným anarchistům pokročilejší technické schopnosti a nezbytné vybavení k účinnému šifrování a chráněné komunikaci (Carr, 2002).

Michail Bakunin, muž, který stál u zrodu moderní historie terorismu.

Z charakteristiky a stručné biografie Bakunina, kterou uvedl Brzybohatý ve své publikaci je zde uvedeno několik podstatných údajů. Tento muž byl ruským anarchistou, prosazoval slovanský nacionalismus, několik let strávil v carských věznicích, propagoval anarchismus, jeho názorová orientace byla zásadně protipolitická, nesmiřitelný ateista, odpůrce centrálního plánovaného hospodářství. Tvrdil, že instinkt revolty je pro člověka základním atributem., přichází s požadavkem, aby vlastnická práva patřila komuně (anarchismus v socialistickém podání). (Brzybohatý, 1999b).

„Popíráme veškeré zákonodárství, veškerou autoritu a veškeré ovlivňování ...“ řekl Bakunin, „a to i tehdy, když je založeno na všeobecném hlasovacím právu“ - jako tirády většiny teroristů (Carr, 2002).

„Podle Bakunina vyžaduje „posvátný“ revoluční cíl od revolucionářů, aby opustili každou známku soucitu a opovrhli veřejným míněním, protože jen tak mohou zcela naplnit své poslání - zastrašit společnost“ (Ibañez, 2009).

„Hlavním cílem anarchismu, podobně jako terorismu, bylo vytvořit atmosféru strachu a nestability, která by oslabilo loajalitu průměrného občana k jeho vládě“ (Carr, 2002).

Jak píše Carr (2002), tyto dvě skupiny mají minimálně hodně podobné nepřátele.

4.2.2.2 1. světová válka

Herbert Kitchener, Winston Churchill, oba tyto příslušníci britské admirality se naučili během své vojenské kariéry nestahovat se před brutálními požadavky totální války. Tato skupina lidí (admiralita) se zasloužila o zahájení blokády Německa, tzn. vyhladovění nejen vojenských ozbrojených sil, ale všeho německého obyvatelstva. Na tuto skutečnost reagovalo Německo tzv. ponorkovou válkou. (URL₄).

Tuto událost rozebírá i Carr, jak britská blokáda Německa, tak německá ponorková kontrastrategie dokonale spadají do kategorie mezinárodního terorismu, tzn. záměrné války proti civilistům, vedené s cílem odvrátit je od podpory politiky jejich vlád, a obě taktiky, v tradici mnoha teroristických kampaní, byly krátkodobě úspěšné, ale z dlouhodobého hlediska nikoli. Britská blokáda stála Německo mnoho životů, ale také zocelila německou veřejnost a rozzuřila německé vojáky. Na druhé straně byly německé posádky prohlašovány za hrdiny, avšak toto počínání Německa znamenalo vstup Spojených států do války. (Carr, 2002).

Ale co Carr (2002) považuje za nejvýznamnější důsledek 1. světové války (pro terorismus - odpalování náloží, vraždy, politické podvracení), bylo založení prvního skutečného státního útočiště pro všechny, kteří si přáli naučit se těmito taktikám. Sovětský svaz, první opravdový státní sponzor terorismu.

V důsledku války carský režim padl a k moci se dostali bolševici. Zde se objevuje postava Vladimíra Iljiče Lenina, který si cenil všech typů terorismu, domácího i mezinárodního: „V zásadě jsme teror neodmítali,“ přiznal otevřeně, „ani jej neodmítáme.“

Lenin, nazývaný „nejvyšším knězem teroru“, vytvořil jakýsi bezpečný „přístav“ pro každého, kdo smýšlel antizápadně, antikapitalisticky, pro každého, kdo chtěl být

vycvičen a vyzbrojen, aby se mohl zúčastnit boje v teroristických a partyzánských kampaních. (Carr, 2002).

4.2.2.3 2. světová válka

Teror, jaký rozpoutal ve druhé světové válce Adolf Hitler, si jen málokdo na sklonku 1. poloviny 20. století vůbec dokázal představit. Nijak pozadu nebyl ani nástupce Lenina, Josif Vissarionovič Stalin. Tyto dva diktátory není nutno představovat a přibližovat všechny hrůzy, které napáchali.

„Teror znamená používání násilí, nebo hrozbu násilím obecně. Sám o sobě se teror od terorismu odlišuje absencí politických cílů a zaměřením proti konkrétním osobám. V oblasti terorismu je však teror používán jako základní metoda činnosti a prostředek nátlaku.“ (Brzybohatý, 1999a).

Co se týče 2. světové války, nelze opomenout střet Spojených států amerických a Japonska. Vše začalo 7. prosince 1941, kdy japonské letectvo uvrhlo Spojené státy do takového zmatku a strachu z cizí hrozby, jakou nepoznaly od vypálení Washingtonu v roce 1814.

„Zhruba na 11 měsíců po Pearl Harboru převládl v Americe ošklivý pocit, že je obětí záhadného a silného nepřítele z druhé strany světa, a ocitla se tak zhruba ve stejném stavu jako po 11. září“ (Carr, 2002).

Tuto situaci se Američané pokoušeli zvrátit podobnými údery, s cílem zvýšit americkou morálku a ukázat Japoncům, že jsou před útoky z oblohy rovněž zranitelní.

Co je však důležité si uvědomit. Japonský útok na Pearl Harbor, přestože byl velmi proradným, krutým a nelítostným útokem ozbrojených sil, byl stále útokem na vojenské námořní zařízení, tedy útokem na vojenské síly.

Američané (Doolittlovým přepadem) také útočili na vojenské a průmyslové cíle, avšak největší rozsah škod, způsobený zápalnými bombami, utrpěly městské a předměstské oblasti Tokia (tudíž zemřelo mnoha civilistů).

„Účelem náletu bylo od samého počátku snížení podpory civilního obyvatelstva japonskému válečnému úsilí, a tím celá operace přesně zapadá do kategorie terorismu“ (Carr, 2002).

Řehák a Foltin popisují skutečnost, kterou převzali z publikace od Tofflera a Tofflerové z roku 2002, vztahující se k jednomu z mnoha útoků na Tokio, který se odehrál 9. března 1945. Při útoku bylo nasazeno 334 bombardérů B-29, které během jednoho náletu zničily 267 171 budov, a celou infrastrukturu na 41,5 km² města. (URL₄).

„Završením těchto útoků v období světových válek bylo svržení dvou atomových bomb na Japonsko. V těchto souvislostech je možné konstatovat, že i stát, de facto i de jure, může být i protagonistou válečných podob terorismu.“ (Bonanate, 1997).

4.2.2.4 Etapa studené války (1946-1989)

„V posledních šedesáti letech došlo v oblasti terorismu k jeho nebývalému rozmachu. Objevila se nejen řada nových forem terorismu (např. ZHN terorismus), ale i způsobů jeho realizace (např. únosy či sebevražedné bombové útoky).“ (URL₄).

Dohasínání obou světových válek, příprava na 3. celosvětový konflikt, tyto události jsou považovány za počáteční podnět nárůstu teroristických projevů.

Přestože po tuto dobu nedošlo k přímé konfrontaci dvou proti sobě stojících táborů, docházelo ke střetům lokálním, mimo území členských států jednotlivých bloků. Tyto regiony jsou označovány jako bojiště studené války.

„A právě skutečnost nevyhlášeného konfliktu umocnila skutečný nárůst projevů terorismu, takového, který byl podporován jednotlivými bloky“ (Toffler, Tofflerová, 2002).

Toto období bylo velmi rozmanité na způsoby provádění útoků a také na rychle se měnící orientaci na cíle teroristických útoků.

Foltin a Řehák zmiňují, že se během tohoto období objevil revoluční terorismus a partyzánské boje tzv. *geurrilla warfare*. Pojem *guerilla*, což ve španělštině znamená *malá válka*, začal být používán v souvislosti se španělským odbojem proti Napoleonovi na počátku 19. století (Řehák, Foltin, Stojar, 2008). Konec 60. a počátek 70. let byl ve znamení vražd policistů nebo soudců zabývajících se vyšetřováním terorismu a v menšině byly zaznamenány první atentáty v obchodních domech. Později se mezi cíle teroristů dostali i politici a zahraniční diplomaté. V polovině sedmdesátých let se útočníci přeorientovali na velké průmyslové továrny a jejich představitele a koncem sedmdesátých let se hlavním terčem teroristů stala dopravní letadla, vlaky, letiště a nádraží. (URL₄).

„Spojené státy se ještě jednou uchýlily k útokům na civilisty (Vietnam)“ (Crawford, 2002).

Dalším významným incidentem mezinárodního terorismu bylo zajetí izraelských atletů na Olympijských hrách v Mnichově, kde členové palestinské teroristické skupiny Černé září (*Black September*) v mnichovské olympijské vesnici dne 5. září 1972 zajali 11 izraelských sportovců. Požadovali propuštění svých 234 kolegů a bezpečný odlet do Káhiry, avšak po nepříliš šťastném, společném zásahu policejních a vojenských jednotek bylo zabito pět teroristů a tři zajati. Z rukojmích zásah nepřežil nikdo. (Brzybohatý, 1999a).

Symbolem tohoto období je také zvyšující se počet sebevražedných útoků. První teroristické sebevražedné útoky se objevují po Izraelském vpádu do Libanonu roku 1982. (URL₄).

4.3 Problematika definování terorismu

„Slovo teror je odvozeno z latinského slova *terrere*, což v překladu do češtiny odpovídá významu strašný nebo hrozný“ (Brzybohatý, 1995).

Stovky autorů se pokoušeli, stále pokoušejí o sestavení jednotné definice terorismu.

„Jak poznamenávají Alex Schmid a Albert Jongman, a zřejmě nejsou daleko od pravdy, „[v úsilí vymežit terorismus] vypsali autoři téměř tolik inkoustu, kolik aktéři terorismu prolili krve“ (Souleimanov a kolektiv, 2006).

Krulík, Mašek, Mika (2008) a Brzybohatý (2010) shodně datují počáteční snahy o vymezení terorismu: „Snaha o výklad slova *terrorismus* se poprvé objevila už v roce 1798 ve Slovníku Francouzské akademie. V současnosti již ve světě existuje přinejmenším několik stovek definic pojmu *terrorismus*, od jejichž nejednotnosti se odvíjí celá řada politických, právních, bezpečnostních a dalších aspektů (včetně určité inflace pojmu a užívání výrazu k účelovému nálepkování nepohodlných oponentů).“

Proč je vlastně tak důležité vymežit tento pojem?

Brzybohatý (2010) ve své prezentaci zmiňuje tyto dva důvody:

- Definice je východiskem pro vymezení obsahu jevu a definování legislativních opatření vedoucích k jeho represí.
- Vytvoření vzoru myšlení, na jehož základech je jev zkoumán za účelem hlubšího poznání.

Jako primární důvod pro vznik jednotné definice terorismu se označuje právě vymezení obsahu chování, které by bylo možno jednoznačně označit za terorismus. Je žádoucí vytvořit definici, která by v mezinárodním měřítku jasně určovala hranici, jaké jednání je teroristické povahy a jaké nikoliv.

Na tento problém poukazují ve své publikaci i Řehák, Foltin a Stojar (2008). Uvádějí, že vymezení terorismu ve vztahu k útokům na civilní obyvatelstvo je jedním z určujících znaků, přesto doposud neexistuje všeobecně přijímaná definice terorismu, bez níž je obtížné formulovat mezinárodní smlouvy a konvence a stanovit legální rámec pro potírání aktérů terorismu, stejně jako praktické strategie a taktické postupy boje proti nim. Navíc upozorňují, že dochází k určité inflaci tohoto pojmu a za teroristické jsou označovány i nejrůznější protestní skupiny (například environmentalisté, odpůrci

globalizace, etnické skupiny), které se sice mohou uchýlovat k násilným akcím, ale s reálným terorismem je nelze přímo spojovat.

„Vzhledem k různosti názorů, zájmů a potřeb různých států, které se v rámci této diskuse uplatňují, je velmi nepravděpodobné dosažení širokého konsensu v dané oblasti“ (Brzybohatý, 2001).

4.3.1.1 Definice terorismu vytvořené důležitými světovými institucemi

Definice CIA

„Úkladné, politicky motivované násilí vůči nebojovým cílům, páchané subnárodními skupinami nebo tajnými agenty, obvykle za účelem získání pozornosti a následného ovlivnění publika“ (Brzybohatý, 2010).

Definice FBI

„Nezákonné použití síly či násilí proti osobám nebo majetku k vyvolání tlaku na vládu, civilní populaci, nebo na jejich některé segmenty, za účelem dosažení politických nebo sociálních cílů“ (Brzybohatý, 2010).

Spolkový úřad pro ochranu ústavy

„Terorismus je průběžný proces boje za politické cíle, jichž se dosahuje metodou násilných útoků na životy a majetek třetích osob, zvláště pak krutými zločiny dle § 129 odst.1 trestního zákona SRN/vražda, zabití, vydírání, únos, žhářství, pumové atentáty/ nebo jinými násilnými akty, které slouží k přípravě podobných zločinů“ (Brzybohatý, 2010).

Definice terorismu EU

„Za teroristické se považují úmyslné činy páchané jednotlivci nebo skupinami proti jedné nebo více zemím, nebo jejich institucím, nebo jejich obyvatelům, s cílem je ohrožit, vážně poškodit, nebo dokonce zničit jejich politické, ekonomické nebo sociální struktury“ (Brzybohatý, 2010).

V roce 1980 byla v USA publikována definice terorismu, jež se stala výchozím standardem pro posuzování a hodnocení teroristických činů. Zní takto: „Terorismus je propočítané použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle.“ (Brzybohatý, 1999a).

Jak však Řehák, Foltin a Stojar (2008) ve své publikaci uvádějí, za dosud nejzdařilejší pokus o definování terorismu se považuje definice, která byla postupně vytvořena v letech 1984 až 1988 na základě více než sta různých definic a na niž se podíleli odborníci z mnoha renomovaných univerzit. S konečnou verzí pak v roce 1988 souhlasilo, buď částečně, nebo úplně, 81% dotázaných vědců, což (jak autoři uvádějí) v tomto směru představuje nebývalou shodu.

Zmíněná definice zní takto: „Terorismus je metoda vzbuzování strachu prostřednictvím opakovaných násilných aktů, vykonávaných tajnými nebo polotajnými jednotlivci, skupinami či státními orgány z idiosynkratických, kriminálních nebo politických důvodů, přičemž na rozdíl od atentátů nejsou přímé oběti násilí pravým terčem teroru. Okamžité lidské oběti násilných aktů jsou obvykle buď vybrány náhodně (příležitostné terče) z cílové veřejnosti, nebo záměrné (reprezentativní neboli symbolický terč) a slouží k předání zprávy. Komunikační procesy mezi teroristy (organizací), obětí a hlavním terčem, založené na násilí a šíření strachu, jsou využívány k manipulaci hlavního terče (veřejnosti) tím, že se z nich stávají terče teroru, požadavků nebo upoutání pozornosti v závislosti na tom, zda jde o zastrašování, násilné donucování nebo šíření propagandy.“ (Řehák, Foltin, Stojar, 2008).

Jako poslední je zde uvedena velmi dobře zapamatovatelná, krátká a hojně používaná definice: „Obecně lze terorismus chápat jako metodu dosažení určitého cíle a lze ho považovat za maximálně ostrou formu psychologické války, vedené malou skupinou“ (Brzybohatý, 1995).

Tato definice je však z pohledu velkého množství autorů nedostatečná, z důvodu absence základního atributu teroristických činů, tedy, že objekty (oběťmi) útoků jsou téměř vždy nezúčastněné osoby (výjimkou na kterou bychom neměli zapomínat, je událost z 23. října 1983, která se odehrála v Bejrútu).

23. říjen 1983 byl jedním z nejstrašnějších dnů v historii moderního terorismu. Dvě obrovské exploze zničily kasárna amerického a francouzského kontingentu mnohonárodnostního mírového sboru v Bejrútu. O život přišlo 241 amerických a 58 francouzských vojáků. Obě exploze způsobili muslimští extremisté, kteří zajeli s nákladním vozidlem doprostřed cílového prostoru a odpálili bomby, aniž by sami unikli. Následovaly četné sebevražedné útoky proti izraelským a americkým cílům v Libanonu a v Kuvajtu.

Je důležité (i zajímavé) zmínit pohled na terorismus z „odvrácené strany“, jak terorismus chápou sami teroristé.

Carlos Marighella, který se honosil přezdívkou otec městského terorismu, definoval terorismus jako akci. Ve své knize *Minimanual of the Urban Guerilla* napsal: „Akce městské gerily musí být provedeny s velkým krveprolitím, klidně a rozhodně. Útoky musí být bezohledné a propočítané tak, aby měly co největší dopad na společnost.“ (Brzybohatý, 1999a).

Danics a kolektiv (2009) odkazují ve své publikaci na Ganora, který upozorňuje na vážný problém při konceptualizaci a definování terorismu, neboť tento fenomén obsahuje kulturní výpověď i sebevýpověď (identitu), což dokládá často opakovanou frází: „Pro jednoho teroristu, pro druhého bojovník za svobodu.“

Brzybohatý (1999a) uvádí, že terorismus je tak složitý a (hlavně) stále se vyvíjející fenomén, že žádná z uvedených definic nemůže zcela přesně postihnout jeho podstatu.

4.4 Tendence mezinárodního terorismu posledních let

„Ještě na počátku 90. let nebyl terorismus považován za hrozbu, hovořilo se o něm spíše jako o riziku. Náhled na tento jev se začal měnit až ve druhé polovině posledního desetiletí 20. století, potom, co přišly první teroristické útoky s desítkami mrtvých a stovkami zraněných lidí, o velkých materiálních škodách ani nemluvě.“ (Eichler, 2007).

Brzybohatý (2002) uvádí, že před čtyřiceti lety byly teroristické útoky lokální záležitostí, které měly na geopolitickou situaci minimální vliv. V rámci zvýšení „produktivity“ prošel terorismus určitou transformací, která pozměnila prostředky a metody terorismu. Tím došlo ke zvýšení jeho účinnosti, nebezpečnosti a bohužel také ke zvýšení počtu obětí. Autor zmiňuje, že tento stav je nejvíce patrný od roku 1990, kdy došlo k rozpadu socialistického bloku a ukončení studené války.

V jiné publikaci se Brzybohatý v souvislosti s rychlými změnami ve vývoji současného terorismu zmiňuje o posunu od klasického (konvenčního) terorismu ke zbráním či metodám tzv. nekonvenčního terorismu. Nekonvenční terorismus je relativně novým typem projevů terorismu, pro nějž je typické použití prostředků a metod, které nelze zahrnout do kategorie konvenčního terorismu. Patří sem například zneužití zbraní hromadného ničení (ZHN), prostředků informační a psychologické války, stejně tak jako prostředků, které z vojenského hlediska nelze mezi zbraně zahrnout (týká se to např. zneužití průmyslových odpadů či látek, nebo záměrného vyvolání katastrof a havárií). (Brzybohatý, 2001).

Jednoduše řečeno terorismus se stal mnohem reálnější hrozbou pro každého z nás.

Toto stádium, etapa, ve které se terorismus nachází, a která je etapou naší generace, je často nazývána tzv. superterorismem.

Krulík, Mašek a Mika (2008) se zabývají komparací tzv. starého terorismu a právě zmíněného nového terorismu (superterorismu). Tradiční terorista chtěl, aby mnoho lidí přihlíželo, málo umíralo, neboť velký počet obětí by pro něj mohl být kontraproduktivním, v podobě odříznutí cesty ke kompromisu, popřípadě ztrátě podpory. Superteroristé nepovažují vzbuzení strachu ve společnosti za dostatečný výsledek, tito lidé neváhají s použitím ZHN, z čehož vyplývá, že se velkému počtu obětí nevyhýbají, naopak tato skutečnost je u nich vnímána jako snížení počtu nepřátel, tudíž

pozitivně. K činům se často nehlásí, snaží se zůstat utajeni. Nesnaží se věci změnit, snaží se je zničit s myšlenkou, že je poté vybudují podle svého.

Brzybohatý (2001) také spojuje tento nový druh terorismu s použitím zbraní hromadného ničení (jaderné, radiační, chemické, biologické zbraně), avšak poukazuje na skutečnost, že s postupujícím vývojem superterorismu se objevují nové druhy prostředků, jejichž mechanismy se od výše zmíněných ZHN liší a jsou s nimi obtížně srovnatelné. Následky (zejména sekundární) jejich použití však se ZHN srovnatelné jsou. Tyto metody bychom mohli zařadit do kategorie výše zmíněného nekonvenčního terorismu.

Fenomén tohoto nového terorismu je u všech odborníků skloňován s událostí z 20. března 1995, která se odehrála v tokijském metru. „Do roku 1995 se úvahy o zneužití ZHN za účelem dosažení teroristických cílů pohybovaly pouze v rovině nezdařených pokusů, úvah a spekulací“ (Brzybohatý, 2001). Tohoto smutného dne provedla sekta Óm šinrikjó sarinový útok, při kterém (či na následky) zemřelo 12 lidí a 5500 jich bylo paralyzováno (Brzybohatý, 1999a). Mika (2003) uvádí podrobnější a trochu odlišné údaje než Brzybohatý, zemřelo prý 12 lidí, zraněno bylo 1000 osob (17 z nich v kritickém stavu), 37 osob bylo vážně zdravotně postiženo, 984 bylo postiženo lehce. Celkový počet obětí podle Miky, který se odvolává na japonskou policejní zprávu, bylo 4460.

Brzybohatý ve třech svých publikacích, jedné vydané v roce 1995 a v dalších dvou vydaných v roce 1999 sektu zmiňuje a podrobněji popisuje. Óm šinrikjó (Nejvyšší pravda) byla (možná stále je, občas se objeví informace o jejím obnovování) japonská sekta, která vznikla v roce 1987, jejím zakladatelem byl Šóko Asahara. Díky jeho manipulačním schopnostem tato sekta rychle zvyšovala počet svých členů, kteří v rámci členství odevzdali veškerý svůj majetek. Sekta disponovala kapitálem asi 30 miliard Kč. Kromě zmíněného útoku tato sekta dovezla do Japonska bojový vrtulník, jednala v Rusku o nákupu jaderných hlavic, její vzdělání a erudovaní členové se intenzivně zabývali výrobou bakteriologických a chemických zbraní. Po útoku v tokijském metru byli hlavní členové sekty dopadeni japonskou policií, sám Asahara byl zatčen 16. května 1995, krátce poté, co byl odhalen další sarinový útok (nebo pokus o vyvolání paniky) plánovaný opět v tokijském metru.

Avšak tuto událost, jakkoli byla strašná, zastínil jeden z nejsmutnějších dnů americké historie, den, který v každém z nás vyvolává smutek, zlost a strach, 11. září 2001. Krulík, Mašek, Mika (2008) uvádějí, že tento den zemřelo na následky koordinovaného teroristického útoku (ve čtyřech letadlech, v budovách Světového obchodního centra a Pentagonu) 3047 lidí. Teroristé zaútočili proti nejcitlivějším cílům země a útok se zpětně odrazil na ekonomice celého světa.

Samotné ztráty na životech a materiální škody však nebyly pro teroristy největším dosaženým úspěchem, tato událost navždy změnila pohled celého světa na tuto hrozbu, od této chvíle si každý uvědomuje přítomnost tohoto fenoménu, realnost nebezpečí, terorismus je skloňován ve všech pádech, a je považován za největší bezpečnostní hrozbu současnosti.

To, že terorismus není problémem jen Spojených států amerických, nýbrž problémem globálním, se potvrdilo záhy v roce 2004 při útocích v Madridu a o rok později v Londýně. Terorismus se tedy přesunul i na půdu EU, jejímž členem je od roku 2004 i Česká republika. Tato skutečnost znamená vyšší pravděpodobnost spáchání teroristického aktu vůči objektům, obyvatelstvu nacházejícímu se na území České republiky, tudíž přijímání nových bezpečnostních opatření a aktivnějšímu zapojení ČR v mezinárodní protiteroristické politice (což na druhou stranu opět zvyšuje riziko).

4.4.1 Současný stav mezinárodního terorismu

Obecně lze říci, že počet teroristických útoků klesá. Viz. Příloha, graf č. 2 Tento stav je důsledkem zpřísnění bezpečnostních opatření (hlavně v USA a Izraeli, ale i v EU) a efektivnější mezinárodní spolupráce. Avšak pokles počtu incidentů bohužel nepřináší snížení rizika a občanům větší pocit bezpečí.

Terorismus se stal opravdu celosvětovou záležitostí, důkazem je útok (dva po sobě následující útoky) z 22. července 2011, který se odehrál v Norsku, a který si vyžádal 76 životů. Tento útok spáchal Anders Behring Breivik, křesťanský fundamentalista, který se hlásí k extrémní pravici a projevuje protimuslimské názory. (URL₅). Ne Al-Kaidá, ETA, IRA, Hizballáh, ale norský občan, Anders Breivik, syn bývalého diplomata zabil minimálně 68 lidí (brutální střelbou na ostrově Utøya).

Z uvedeného vyplývá, že teroristé a jejich úspěchy se stali inspirací pro lidi (skupiny i jednotlivce), kteří nedokáží své cíle a názory prosadit jiným způsobem, a tak se uchylují k nejhoršímu možnému řešení, napodobování teroristických útoků, zabíjení nevinných lidí.

Další nebezpečí současnosti, o kterém se však horlivě diskutuje již velmi dlouho, je použití ZHN teroristickými organizacemi. Názory odborníků se na toto téma liší, nikdo však s určitostí nedokáže říci, zda teroristé disponují tímto druhem zbraní, a zda jsou schopni je použít.

Také je zde nutné zmínit nekonvenční terorismus, který je na vzestupu. Brzybohatý (2010) do této kategorie zahrnuje Informační operace (Infop), Cyberterorismus, Psychologické operace (Psyop), Ekonomickou válku a zmíněné prostředky hromadného ničení. Tento druh terorismu, zvláště Infop a Psyop, je pro teroristy mnohem bezpečnější (z hlediska provedení) a „díky“ provázanosti jednotlivých odvětví lidské činnosti a závislosti na počítačových sítích, mohou mít sekundární následky takového druhu útoku velmi závažné a špatně odstranitelné následky.

4.5 Terorismus a ČR

„Obávám se, že Česká republika může být snadným cílem pro potenciální útok. Lidé se tu usmívají; když ponesu velkou tašku s náloží, lidé mi ji ještě pomohou nést. Toto není Izrael. Tady nikdo nesleduje ty druhé kolem sebe, co dělají.“ (Krulík, Mašek, Mika, 2008).

4.5.1 Historický nástin

Mareš (2005) ve své obsáhlé publikaci podrobně rozebírá (z politologického hlediska) jednotlivé typy terorismu, které se během 20. a počátku 21. století objevily na území ČSR, ČSSR, ČSFR, ČR.

Jen pro představu je zde uveden taxativní výčet jednotlivých typů terorismu podle zmíněného autora: ultralevicový, ultrapravicový, etnický a teritoriální, náboženský, ekologický, kriminální, psychopatologický a „single-issue“ terorismus. Single-issue Mareš (2005) vymezuje jako terorismus monotematický, který je realizován pro dosažení izolovaného osobního, společenského či politického cíle nad rámec pouhého uspokojení z aktu samotného (například balíčkové bomby spjaté s firmou H-Systém, 2001). V mnoha jiných publikacích je za single-issue terorismus považován např. terorismus ve jménu zvířecích práv, ekoterorismus či protipotravný terorismus. Takto pojal single-issue například Monaghan ve své publikaci vydané v roce 2000.

Souleimanov a kolektiv (2006) uvádí, že hranice mezi jednotlivými typologizovanými objekty nejsou často striktní. Obecně však platí, že druhů terorismu je minimálně tolik, kolik je motivací teroristického jednání.

Z nepřehledného množství informací a událostí, které Mareš (2005) zmiňuje, tkví největší nebezpečí, z historického hlediska (které by se však mohlo odrazit i v současnosti), v tzv. komunistickém terorismu, který byl jednou z variant ultralevicového terorismu v ČR. Autor komunistický terorismus interpretuje především jako sepětí komunismu se státním terorismem, který byl demonstrován masivním zatýkáním, mučením vyslýchaných, kolektivizací, střílením lidí, a který se dá jednoduše nazvat „padesátými léty“.

„Státní terorismus je využíván vládami států, které své požadavky a cíle prosazují prostřednictvím teroru namířeného jak proti vlastnímu obyvatelstvu, tak proti obyvatelstvu jiných států“ (Heywood, 2008).

Zmíněné nebezpečí však tkví v tom, co Mareš (2005) označuje jako terorismus nestátní, že československý komunistický režim především za pomoci tajné služby - Státní bezpečnosti - za dobu své existence realizoval, podporoval anebo kryl nejrůznější teroristické aktivity, skupiny i jednotlivce. „Internacionální pomoc“ se uskutečňovala formou zajištění úkrytu, zajištěním výcviku, poskytnutím vzdělání, finanční podporou, vyzbrojováním apod. V roce 1960 v ČSSR krátce pobýval vrah Lva Trockého Raudi Mercader pod krycím jménem Jacques Mornard a v roce 1978 na několik dní i organizátor únosu izraelských sportovců (palestinským komandem Černé září) na olympijských hrách v Mnichově Abú Daúd. ČSSR navštívil i Ilyich Ramírez - Carlos, několikrát zde přestupoval za přítomnosti značných bezpečnostních opatření na letišti v Ruzyni.

Brzybohatý (1995) věnoval tomuto teroristovi několik stran ve své publikaci. Carlos, občanským jménem Ilyich Ramírez Sánchez narozen roku 1949 se stal jedním z nejznámějších teroristů světa. Carlos se proslavil 21. 12. 1975 při útoku na konferenci OPEC, kdy bylo zajato 70 rukojmí. Podmínkami propuštění rukojmích bylo osvobození palestinských vězňů v Rakousku a dalších zemích, a vysoké výkupné. Všechny požadavky teroristů byly splněny. Mezi další z mnoha teroristických útoků, kde byla Carlosova účast prokázána, patří únos francouzského velvyslance Jacquese Senarda, útoky na izraelská letadla na letišti Orly, bombový útok na Francouzské kulturní středisko v Západním Berlíně a mnoho dalších. Po rozpadu Varšavské smlouvy vyšlo najevo, že Carlos měl kontakty s východoněmeckou Stasi, rumunskou Securitate, sovětskou KGB a řadou tajných služeb arabských zemí, s kterými „fungoval“ ve vzájemné symbióze. Po rozpadu socialistického tábora se však stal nepohodlnou osobou a 13. srpna 1994 byl zatčen týmem francouzských a súdánských agentů.

Výraznou pomoc poskytovalo Československo ultralevicovým guerillám ze třetího světa, z nichž velká část byla spjata s teroristickou činností. Pomoc spočívala ve výcviku partyzánského boje. Hlavní školící centrum se nacházelo od konce 70. let v Zastávce u Brna, školili se zde lidé z Afghánistánu, Palestiny, Angoly, Nikaraguy apod. Nepotvrzené jsou informace o výcviku členů Irské republikánské armády (IRA). (Mareš, 2005).

„Komunistické Československo vyváželo do (z hlediska terorismu) rizikových oblastí i zbraně. V tomto směru je nejvíce debatována spolupráce s Libyí, která byla známa svojí

podporou terorismu. Československo prodalo Libyi asi 900 tun trhaviny Semtex, která byla následně libyjským režimem distribuována různým teroristickým skupinám (včetně palestinských uskupení a Irské republikánské armády) a možná ji libyjsští agenti použili i pro atentát na americké dopravní letadlo nad skotským městem Lockerbie v roce 1988.“ (Mareš, 2005).

Mareš (2005) uvádí, že zmíněný Semtex, který byl vyvinut v 60. letech v podniku Synthesia Semtín, je obecně vnímán jako jistý symbol československé pomoci terorismu, i když byl v roce 1981 jeho vývoz do rizikových zemí zastaven a v roce 1989 export Semtexu ukončen úplně. Kromě Libye se jeho významnými dovozci staly i některé státy Varšavské smlouvy a Vietnam.

„Oficiální československá pomoc levicovým guerillám a teroristům obecně skončila s pádem komunismu“ (Mareš, 2005).

4.5.2 Definice terorismu v ČR

Příslušné kompetentní orgány, které se problematikou terorismu v ČR zabývají, definují tento jev různě. Podobně jako na poli mezinárodním, ani v České republice tedy nepanuje shoda ohledně atributů, které musí chování vykazovat, aby jej bylo možné označit za teroristické.

„Podobně jako ve světě i v České republice se většina formulací snažících se o definici terorismu shoduje s konstatováním, že jde o násilí vůči nezúčastněným osobám“ (Řehák, Foltin, Stojar, 2008).

Bezpečnostní a informační služba ČR terorismus klasifikuje jako předem připravené a promyšlené násilí směřované proti nezúčastněným osobám, jehož smyslem je vyvolat strach jako prostředek k dosažení a splnění politických, náboženských nebo ideologických požadavků a cílů. Terorismu lze také přisoudit podobu ekvivalentu válečných zločinů v době míru. (URL₆).

„**Vojenský výkladový slovník operačních pojmů** definuje terorismus jako nezákonné užití nebo hrozbu užitím síly nebo násilí proti jednotlivcům nebo majetku se záměrem přinutit nebo zastrašit vlády nebo společnosti k dosažení politických, etnických, náboženských nebo ideologických cílů“ (Řehák, Foltin, Stojar, 2008).

Podobně i **Ministerstvo vnitra ČR** na svých internetových stránkách charakterizuje terorismus jako plánované, promyšlené a politicky motivované násilí, zaměřené proti nezúčastněným osobám sloužící k dosažení vytčených cílů (URL₇).

Jaká je tedy situace v České republice po pádu komunismu?

„Změna zahraničně politické orientace České republiky znamená, že někdejší „přátelské svazky“ skončily. Mnohé potencionálně nebezpečné osoby však území České republiky důvěrně znají a umějí se v něm pohybovat.“ (Krulík, Mašek, Mika, 2008).

„Po roce 1989 bylo Československo i Česká republika částečně zasažena hrozbou terorismu, i když doposud v menší míře, než některé jiné evropské země. Je zajímavé, že v postkomunistickém prostoru se pouze velmi ojediněle vyskytly pokusy o „restaurační“ komunistický terorismus. (Mareš, 2005). „*Restaurační komunistický terorismus je variantou terorismu, která směřuje k obnovení komunistických režimů v postsovětském bloku*“ (URL₈).

V ČR se v tomto směru uvažovalo o dodnes neobjasněné explozi ze dne 2. června 1990 na Staroměstském náměstí v Praze a o něco později na Hostivařské přehradě, jednoznačné důkazy však chybějí. Celá řada otazníků provází i olomouckou sérií výbuchů koncem devadesátých let, která je v rámci trestního řízení nyní přisuzována bývalému důstojníkovi Bezpečnostní informační služby (BIS) Vladimíru Hučínovi, někteří lidé však za její strůjce považují dogmatické severomoravské komunisty. Na památník protikomunistického odboje v Praze zaútočil v roce 2003 i „osamělý terorista“ Vladimír Štěpánek, celková motivace jeho kampaně však není zcela jasná (projevujíc se zde prvky patologického terorismu, antiněmeckých postojů, antisociálních nálad, ale možná i „nostalgických afektů“ po jistotách komunistického režimu).“ (URL₉).

Avšak nad všemi výše zmíněnými událostmi visí mnoho otazníků a nejasností, tudíž není možné tyto incidenty jednoznačně považovat za projevy terorismu. Brzybohatý na tuto skutečnost také poukazuje a situaci nijak nezlehčuje: „U většiny z nich (zmíněných útoků) nebyla politická motivace jejich pachatelů jednoznačně prokázána. Pokud však budeme brát v úvahu jejich důsledky, je jejich dopad na veřejnost a následně na politickou sféru zřejmý.“ (Brzybohatý, 2002).

4.5.3 Vývojové tendence terorismu na sklonku 20. a počátku 21. století v ČR

„Bylo by stejně tak chybou se domnívat, že Česká republika je středem světa, který je cílem všech teroristických skupin, stejně jako věřit, že jakákoli nebezpečí se tomuto státu vyhnou“ (Krulík, Mašek, Mika, 2008).

Krulík (2006) hodnotí současnou situaci v ČR z hlediska teroristických projevů jako klidnou. Toto tvrzení odůvodňuje tím, že Česká republika se po dobu své existence nestala dějištěm žádné akce, kterou lze označit jednoznačně za teroristický útok klasického charakteru. Vzápětí dodává: „Došlo však k útokům na cíle, spojené s Českou republikou, na území Iráku. V noci z 22. na 23. července 2005 se stal občan České republiky obětí teroristického útoku v egyptském letovisku Šarm aš-Šajch.“

Zmíněný teroristický akt však nebyl záměrně směřován proti našemu státu, zmíněný občan České republiky byl bohužel ve špatný čas na špatném místě.

Přes relativně klidnou situaci se autoři shodují, že pravděpodobnost útoku na ČR se stále zvyšuje. Brzybohatý (2002) v této souvislosti zmiňuje zejména rostoucí angažovanost naší země v rámci NATO a EU. Krulík, Mašek a Mika (2008) připomínají 12. březen 1999, kdy ČR vstoupila do Severoatlantické aliance, čímž na sebe přebrala část celosvětové odpovědnosti, včetně z toho plynoucích bezpečnostních rizik - tedy i rizika spojená s řadou nových potenciálních nepřátel. Při případném konfliktu, který se mezinárodní společenství rozhodne řešit, velmi závisí na skutečnosti, nakolik se do konfliktu zapojí ostatní, větší státy, jaké jednotky a jaké konkrétní akce tyto jednotky absolvují. Pokud se ČR dostane do nějakého silně medializovaného úseku bojů, nepokojů, nebezpečí z toho plynoucí pro ČR se značně zvýší.

Jako další příklad, skutečnost, která znamená zvýšení rizika, spatřuje Brzybohatý (2001) v činnosti Rádía Svobodná Evropa a jeho vysílání do Iráku a Íránu, případně účasti české armády v řadě mírotvorných misí, zejména na území bývalé Jugoslávie.

Další reálná rizika Krulík, Mareš a Mika (2008), která uvádí ve své publikaci i Mareš (2005), spatřují v účasti ČR při útoku na Afghánistán (talibánskými islámskými učenici byla vyhlášena fatwa na každého, kdo se útoku zúčastní), Irák (zde byla fatwa vyhlášena duchovními z jihu Iráku). „Na Českou republiku se také vztahuje již dříve vyřčená fatwa Usámy bin-Ládina (v roce 1998 ji zveřejnila tzv. Mezinárodní islámská fronta pro boj proti Židům a křesťanům) o nutnosti bojovat proti USA a jejich spojencům. I když tato fatwa je primárně zaměřena proti USA, je pravděpodobné, že

řada teroristů ji chápe v širším kontextu“ (Krulík, Mašek, Mika, 2008). Fatwu Mareš (2005) charakterizuje jako výzvu k náboženskému boji proti nevěřícím.

Jasným důkazem jsou útoky, které se odehrály na počátku 21. století na evropské půdě (Madrid, Londýn).

Útok v Madridu

Tři dny před parlamentními volbami (11. března 2004) otřásla série pumových atentátů hlavním městem Španělska. Na třech vlakových nádražích, kde se útoky odehrály, zemřelo 192 lidí a přes 1247 jich bylo zraněno. Za útok byla zodpovědná tzv. Marocká islámská bojující skupina (GICM) u níž byly zjištěny vazby na organizaci Al-Káida. Útok byl trestem za angažmá Španělska v Afghánistánu a Iráku. Teroristé, přestože byli dopadeni a spáchali sebevraždu, dosáhli svého cíle, neboť jejich útok se podepsal na výsledku voleb ve Španělsku. Lidová strana (v čele s Aznarem) byla smetena socialisty, kteří po svém vítězství ve volbách nařídili stažení vojsk ze zahraničí. (Krulík, Mašek, Mika, 2008).

Útok v Londýně

Dne 7. července 2005 došlo v Londýně k sérii sebevražedných teroristických útoků provedených v dopravních prostředcích. Tři bomby explodovaly v různých soupravách metra, čtvrtá v patrovém autobuse. BBC uváděla zprvu 37 mrtvých a stovky zraněných, počet obětí však ještě vzrostl, tento teroristický útok si nakonec vyžádal 52 lidských životů. K teroristickému útoku se přihlásilo několik skupin, mezi nimi i Al-Káida, avšak podle britského vyšetřování šlo o 4 samostatné atentátníky.

4.5.3.1 Současný stav terorismu v ČR

Jaká je v současné době a v nejbližší budoucnosti míra rizika teroristického útoku v České republice?

Autoři publikací se shodují, že situace v České republice se v současné době dá stále považovat za klidnou (s ohledem na to, co se děje v jiných evropských státech). Vzápětí však dodávají, že smyčka kolem České republiky se začíná stahovat, a tudíž je jen otázkou času, než k teroristickému útoku opravdu dojde. Viz. Příloha, obrázek č. 1

Pravděpodobně největší riziko současnosti plyne ze skutečnosti, že Česká republika je nejen tranzitním místem, ale i prostorem pro krátkodobý pobyt osob podezřelých z napojení na teroristické skupiny nebo jejich podpůrné organizace (URL₁₀).

4.5.3.2 Případy trestných činů se znaky teroristického chování

Bombový útok na Staroměstském náměstí

„Akce doposud neznámého pachatele, ke které došlo 2. 6. 1990. Toho dne v 16:30 h vybuchl na Staroměstském náměstí v Praze nástražný výbušný systém (NVS), který byl umístěn na podstavci sochy Jana Husa. Exploze vážně zranila několik osob, jedna německá turistka v důsledku poranění trvale oslepla na jedno oko. Z vyšetřování vyplynulo, že výbušný systém byl zkonstruován z bezešvé trubky, uzavřené na jednom konci ocelovým víčkem. Jako hnací náplň byl použit černý střelný prach, který při výbuchu vymetl náboj tvořený ocelovými a olověnými projektily různého tvaru a původu. Iniciační zařízení bylo vyrobeno z budíku a zdroj tvořilo sedm paralelně spojených baterií. K výbuchu se do současné doby nikdo nepřihlásil a pachatel nebyl dopaden.“ (Brzybohatý, 1999b).

Brzybohatý (1999b) dále dodává, že konstrukčně shodné zařízení vybuchlo o dva měsíce později v prostoru Hostivařské nádrže, kde zranilo dva lidi. Opět nebyl nikdo dopaden.

Ministerstvo vnitra uvádí na svých webových stránkách velké množství událostí, které se v ČR odehrálo v období 1990-2002 a vykazuje již zmíněné znaky teroristického chování (URL₁₁):

- 5. 12. 1992 byl tehdejší předseda komunistické strany Jiří Svoboda i jeho dcera pobodáni maskovaným pachatelem; za pachatele byl označen Petr Wohlmuth, nicméně státní zástupce předložené důkazy neuznal, vyšetřování bylo zastaveno, Wohlmuth byl zproštěn obvinění v plné šíři.
- V květnu 1995 byl zavražděn Miroslav Kovařík, majitel zlínské firmy Romiko, který zemřel při explozi svého auta.
- V říjnu 1994 si výbuch v plzeňské zahrádkářské kolonii vyžádal jednu lidskou oběť a dvě těžká zranění.

- V období od ledna 1994 do března 1995 Bohumil Pour z Jablonce nad Nisou několikrát zavolal do redakcí ČTK a Blesku, přičemž hrozil, že na protest proti rozdělení federace položí na pražské Staroměstské náměstí a do sekretariátu ODS třaskaviny.
- V říjnu 1995 se odehrál pumový atentát na auto mělnické vedoucí benzinové stanice, žena vyvázla s těžkými zraněními.
- V říjnu 1996 explodoval granát ve směnárně v Kaprově ulici v centru Prahy, při níž byli zraněni dva její řečtí majitelé.
- Listopad 1996 byl poznamenán výbuchem vojenského granátu v ostravské nemocnici na Fifejdách, při níž zahynuly dvě ženy. Granát pravděpodobně našla jedna z žen na ulici a přinesla ho do nemocnice.
- V lednu 1997 explodovaly nálože tritolu před olomouckým soudem, nikdo nebyl sice zraněn, byl to však první pumový útok proti justiční budově.
- V únoru 1997 vybuchly dva vojenské obranné granáty pod automobily olomouckých podnikatelů. O několik dní později zabil podobný granát místního občana, který tento vojenský materiál našel na ulici a přinesl domů.
- V dubnu 1997 vybuchla neznámá trhavina u peruánského velvyslanectví v Praze. Nikdo nebyl zraněn, den před výbuchem se na budově a protějších domech objevily nápisy namířené proti peruánské vládě a prezidentovi
- V květnu 1997 explodovala nastražená výbušnina, která byla umístěna v odpadkovém koši před sportovním areálem na pražském Smíchově, výbuch způsobil těžké zranění devětačtyřicetileté ženě.
- V květnu 1997 spáchal, za použití semtexu, duševně nemocný muž ve vestibulu sanatoria Priessnitz v Jeseníku sebevraždu. Jeho tělo výbuch zcela rozmetl, přičemž zranil dalších 15 osob.
- 27. 4. 1998 byl v době ranní špičky odpálen NVS uložený v odpadkovém koši na stanici tramvaje na Frýdlantských mostech v Ostravě. 6. 9. 1998 byl stejný systém nainstalován v odpadkovém koši v Jilské ulici v Praze a odpálen v době, kdy se na tomto místě nachází velké množství lidí. Ukázalo se, že oba výbuchy mají společného pachatele, Mariana Monczka z Karviné. Ten byl v roce 1999

dopaden a odsouzen k 15 letům vězení. V tomto případě šlo o individuální terorismus, kdy cílem akcí bylo vydírání státních orgánů

- V roce 1998 policie odhalila vyděrače, který vydíral potravinářské firmy pod pohrůžkou, že otráví jejich výrobky salmonelou.
- V únoru roku 1999 došlo k výbuchu před muzeem v Přerově. Na místě výbuchu byly nalezeny výstřižky z novin, odmítající expozici muzea s tématem zaměřeným na období totality na našem území. Dne 25. 11. 1999 došlo opět v Přerově k výbuchu, který zdemoloval kancelář Konfederace politických vězňů. Také zde byly na místě nalezeny letáky, které napadaly činnost této organizace.
- V březnu 1999 doručila pošta na adresu redakce MF DNES anonymní dopis, v němž pisatel, skrývající se za označením Výbor na ochranu České republiky, hrozil teroristickým útokem na protest proti začlenění ČR do NATO, provádění rozhlasového vysílání Rádia Svobodná Evropa na Blízký východ a proti přípravám ke vstupu země do EU.
- Dne 10. 3. 1999 byla odpálena bomba v pražské nemocnici ve Vysočanech.

Problematika terorismu však byla (přes zmíněné incidenty, které však nejsou typickými případy terorismu, nýbrž případy obecného ohrožení) lehce opomíjena a podceňována. Zlomovým okamžikem se stal všem známý osudový den, 11. září 2001, kdy USA a s nimi celý svět byl nucen čelit následkům teroristického útoku, který se navždy vryl do našich pamětí a změnil náš pohled na hrozbu terorismu. Na tuto událost samozřejmě reagovala i Česká republika. *Boj proti terorismu je v České republice - rozhodně od září 2001 - jednou z klíčových priorit bezpečnostní politiky státu jako takové* (Krulík, 2006).

„V roce 2005 byl zaznamenán případ Egyptů, u nichž existovalo podezření z podílu na přípravě teroristického útoku na civilní letadlo. Trojice těchto mužů se pokusila za letu vniknout do pilotní kabiny letadla ČSA na lince OK 447 z Osla do Prahy. Existující podezření, že mělo jít o test bezpečnostních opatření v českých letadlech, se nepodařilo potvrdit ani vyvrátit. Po přistání stroje byli cizinci na ruzyňském letišti zadrženi a následně eskortováni do Egypta.“ (Marek, 2007).

Brehovská (2009) a Marek (2007) popisují události, které se odehrály na přelomu září a října roku 2006, kdy bezpečnostní složky ČR obdržely informaci o možném teroristickém útoku na území státu. Hrozba teroristického útoku byla spojena s

židovskými oslavami Nového roku (svátku Roš ha-šana) v Praze. Přestože nakonec k žádnému útoku nedošlo, v Praze platila mimořádná bezpečnostní opatření. „Je to poprvé, co ČR čelí v tak konkrétní podobě tak konkrétnímu riziku teroristického činu,“ prohlásil 25. září tehdejší ministr vnitra Ivan Langer, který uvedl bezpečnostní složky do nejvyšší pohotovosti. Britské listy později nazvaly tuto událost: „Langerova falešná hrozba 2006“. V ulicích metropole se tak objevili policisté v neprůstřelných vestách se samopaly, kteří střežili všechny potenciální cíle útoků. Zarážející na tom všem je, že zpravodajské služby měly informaci o chystaném útoku údajně už tři týdny před tím, než ministr Langer tento „poplach“ vyhlásil. A to v podstatě již v době kdy riziko útoku téměř pominulo. Otázkou tedy zůstává: „Jednalo se o účelovou demonstraci síly a divadlo pro veřejnost, nebo o zodpovědný akt státních orgánů?“

Dne 20. září 2008 zemřel český velvyslanec Ivo Žďárek při teroristickém útoku na hotel Marriott v pákistánském hlavním městě Islamabadu. Tento útok si vyžádal přes šest desítek mrtvých (údaje se různí) a stovky zraněných. Při útoku došlo k výbuchu nákladního auta, ve kterém se nacházelo přibližně 600 kilogramů trinitrotoluenu a vojenské trhaviny, granáty a aluminiový prášek, který podporuje hoření. (URL₁₂). Agentura Reuters uvádí, že za útokem stojí teroristická organizace Al-Kaidá (URL₁₃).

Důvodem k obavám byl také teroristický útok v Rusku, který se odehrál 29. března 2010 v moskevském metru. Útok provedly sebevražedné atentátnice, které odpálily tři kilogramy trhaviny. Výbuchy usmrtily 38 lidí a desítky dalších zranily. (URL₁₄). Tento útok přišel jen několik dní před návštěvou prezidenta Ruska a USA v Praze. Tudíž měla Policie ČR a tajné služby vyhlášený stav pohotovosti. Žádné speciální akce však neproběhly. Jediným viditelným opatřením tak byly přísnější policejní kontroly v metru. (URL₁₅).

V roce 2011 se odehrála v mnohých ohledech výjimečná událost. Čeští policisté odhalili podporu terorismu na území ČR. První zprávy o tom, že se na území ČR nacházejí stoupenci islámské radikální organizace Jamaat Shariat získaly bezpečnostní složky ČR od zahraničních partnerů už v polovině roku 2008. Od této doby Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) intenzivně pracoval na tomto případu (s krycím názvem „Medvěd“). Detektivové ÚOOZ velmi pečlivě shromažďovali a analyzovali veškeré informace a poznatky, které se vztahovaly k podezřelým osobám, jejichž počet postupně narůstal. Začátkem letošního roku již byla pod drobnohledem detektivů celá

skupina. Začátkem dubna pak získali detektivové operativní informace o reálném nebezpečí, že by členové skupiny mohli v následujícím období z České republiky vycestovat. Bylo tedy třeba okamžitě jednat a ve spolupráci s Útvarem rychlého nasazení a dalšími specializovanými složkami Policie ČR proto v ranních hodinách dne 6. dubna 2011 detektivové ÚOOZ spustili zásah, při kterém bylo na několika místech zadrženo dohromady 7 osob. Další 2 osoby byly zadrženy na území SRN, s kterou ČR na případu spolupracovala. Při následných domovních prohlídkách a prohlídkách nebytových prostor zajistili detektivové na několika místech v Praze, ve středních a západních Čechách značné množství literatury v arabském jazyce a v azbuce (jedná se převážně o literaturu s náboženskou tematikou), písemnosti s vazbou na Jamaat Shariat, mobilní telefony, SIM karty, paměťová média, pravé i falešné doklady, fotografie, folie, razítka různých tuzemských i zahraničních státních institucí, přístroje potřebné k výrobě dokladů, počítače, padělané bankovky a větší množství drog. Operativní poznatky přivedly detektivy i do bytu jedenatřicetiletého Čečence, u kterého bylo následně zajištěno značné množství zbraní a střeliva. Jednalo se o ruční granát, několik samopalů, revolver, pistoli a zhruba osm stovek ostrých nábojů různých ráží. Dále byly zajištěny padělky tuzemské měny v hodnotě cca. 200 tisíc korun. (URL₁₆).

Petr Lessy, policejní prezident, v této souvislosti uvedl: „Je to opět ukázka skutečnosti, že Česká republika není pro teroristy cílovou zemí, ale spíše logistickou základnou“ (URL₁₇).

4.5.4 Protiteroristická politika v ČR po roce 1989

4.5.4.1 Stručný vývoj protiteroristické politiky v ČR

„Protiteroristická politika ČR se přizpůsobila jak výše zmíněné celkové internacionalizaci a europeizaci, tak i reálným trendům v různých variantách terorismu doma i v cizině anebo událostem, které byly z hlediska terorismu rizikové (např. konání summitu NATO v Praze v roce 2002)“ (Mareš, 2005).

Mareš (2005) uvádí, že je možné vývoj české protiteroristické politiky po roce 1989 rozdělit zhruba do tří fází, jejichž hranice jsou však prostupné.

První fázi, je možné nazvat odstraněním komunistického dědictví v oblasti pomoci terorismu. Tuto fázi lze zasadit zhruba do období od konce roku 1989 do roku 1991. V tomto období došlo např. k ukončení výcviku frekventantů z rizikových zemí

(rizikových ve smyslu podpory terorismu) ve školících zařízeních na našem území. Dále došlo k ukončení tzv. východní orientace (na Sovětský svaz), navázání diplomatických vztahů s Izraelem a v roce 1991 k účasti na operaci Pouštní bouře.

Druhou fází je možné nazvat fázi budování základů protiteroristické politiky a vymezit ji zhruba od konce roku 1991 do roku 2000-2001. V tomto období došlo k bouřlivé reformě policejních struktur a zpravodajských služeb (došlo k oddělení zpravodajské a vyšetřovací činnosti). Vnitřní zpravodajskou službou se namísto zrušené StB stal Úřad Federálního ministerstva vnitra na ochranu ústavy a demokracie. V průběhu této fáze bylo též jednáno a rozhodnuto o vstupu ČR do mezinárodních společenství, kdy vstup do NATO byl v rámci druhé fáze završen (dne 12. března 1999), zatímco oficiálním členem EU se ČR stala až v průběhu třetí fáze (dne 1. května 2004). Se vstupem či přípravami na vstup do mezinárodních organizací bylo ve druhé fázi spojeno přijetí a schválení některých bezpečnostně-politických dokumentů, které stanovily směr, kterým se bezpečnostní politika ČR (jako budoucího člena mezinárodních organizací) měla ubírat.

Třetí fáze, kterou je možné nazvat fázi internacionalizace a europeizace protiteroristické politiky, začíná zhruba v letech 2000-2001 (určitým symbolickým datem by zde mohly být události z 11. září 2001) a trvá doposud. Tato fáze je charakteristická úzkou spoluprací české protiteroristické politiky s mezinárodními organizacemi (NATO, EU) a jejich společným úsilím při potlačování terorismu. Dále se také zintenzivňovala aktivita policie a zpravodajských služeb proti terorismu (docházelo ke specializaci jednotlivých útvarů) a specializace v protiteroristické politice se výrazně projevila i v Armádě České republiky (AČR). V této fázi se také výrazně zvýšil zájem veřejnosti o tuto bezpečnostní hrozbu, což bylo způsobeno útoky z 11. září a následnou obrovskou medializací tohoto jevu.

Kvůli velkému vzájemnému konkurenčnímu tlaku mezi médii, se každý snaží přijít s aktuální, přitažlivou zprávou, která by zvýšila sledovanost, a tudíž i peněžní příjmy. Mnohdy se však stává, že výsledkem této snahy je šíření poplašných zpráv, zkreslení reálného nebezpečí (ve smyslu zveličování skutečného rizika). Poněvadž média hrají hlavní roli při formování názoru veřejnosti, dochází tak k šíření neopodstatněného strachu a paniky. Šíření strachu, paniky a působení na základní potřeby lidí (bezpečí, svoboda, atd.), je primárním cílem teroristů, kteří tak mnohdy prostřednictvím působení

médií dosahují svých cílů „bez práce“ a rizika. Vztah mezi terorismem a médii je tak mnohdy označován jako symbiotický.

V této souvislosti Brzybohatý (2010) uvádí: „New York byl vybrán především pro maximální, globální mediální pokrytí.“

4.5.4.2 Nástroje státní protiteroristické politiky v ČR

Nástroji státní protiteroristické politiky, podle Mareše (2005), jsou především:

- zpravodajské operace (zjišťují informace o teroristech);
- policejní operace (zadržování teroristů, osvobození rukojmích, likvidace náloží apod.);
- vojenské operace (zajišťují likvidaci teroristů a ochranu před vojenskými prostředky, může se jednat i o útoky na státy podporující terorismus, které odpovídají kritériím klasické války);
- právo (které vymezuje kompetence protiteroristických orgánů i sankční normy pro postih teroristů a subjektů, které je podporují);
- preventivní opatření (technologická i další, která latentně a preventivně přispívají k eliminaci terorismu);
- politická činnost směřující k odstranění příčin terorismu, včetně diplomacie a politického vyjednávání;
- civilní ochrana (vytváření struktur k eliminaci následků teroristických útoků, včetně lékařství, pomoci obětem apod.).

„V České republice je prvořadou organizací připravovanou na řešení krizových situací spojených s organizovaným zločinem a terorismem *Policie České republiky*. Ta se při vytváření svých krajských zásahových jednotek a Útvaru rychlého nasazení (URNA) opírá o zákon číslo 283/1991 Sb., o Policii České republiky (§ 39 a § 42). Útvar rychlého nasazení má celostátní působnost a o jeho nasazení rozhoduje policejní prezident se souhlasem ministra vnitra.“ (Řehák, Foltin, Stojar, 2008).

Na boji proti terorismu se samozřejmě podílejí i jiné útvary Policie ČR. Marek (2007) například uvádí *Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování (ÚOOZ), Odbory obecné kriminality, Odbor mezinárodní policejní*

spolupráce Policejního prezidia ČR - Interpol Praha, Úřad finanční kriminality a ochrany státu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR a mnoho dalších.

„Role Armády České republiky v oblasti boje proti terorismu je důležitá při přímém boji proti teroristům (na území ČR i mimo něj) anebo státům podporujícím terorismus i při případném odstraňování následků teroristických útoků (včetně útoků zbraněmi hromadného ničení)“ (Mareš, 2005).

„Ze specializovaných složek AČR je pro boj s terorismem určena především Special Operations Group Vojenské policie AČR (SOG). Do operací se zapojila i 601. skupina speciálních sil AČR (která je součástí Vojenského zpravodajství). V případě útoku teroristů zbraněmi hromadného ničení by se patrně uplatnil 312. prapor chemické, radiační a biologické ochrany AČR se sídlem v Liberci, který je i součástí Sil rychlé reakce NATO.“ (Mareš, 2005).

4.5.4.3 Výsledky protiteroristické politiky v ČR

Díky relativně klidné situaci v ČR (co se týče projevů teroristického chování) se zmíněné represivní policejní složky, které mají boj s terorismem v popisu práce, v současné době zabývají případy obecného ohrožení a především potíráním organizovaného zločinu. Mareš (2005) však uvádí situaci, kdy příslušníci URNY v červenci 2003 byli vysláni na ochranu obyvatelstva a zajištění bezpečnosti českých diplomatů do Iráku.

Největší boj s terorismem tedy Česká republika svádí „na papíře“ ve formě tvorby konceptů, plánů, úředních dokumentů, právních norem, ve kterých jsou zakotveny a popsány opatření a postupy, které pomáhají předcházet, řešit (prostřednictvím činnosti represivních složek), popřípadě odstraňovat následky teroristických útoků a minimalizovat sekundární dopady na obyvatelstvo.

Brzybohatý (1999a) uvádí zákonnost, tzn. legislativní systém, jako jednu z nejdůležitějších zbraní v boji proti terorismu. Za nejdůležitější složku protiteroristické politiky jsou podle tohoto autora pokládána zpravodajská opatření.

4.5.4.4 Legislativní vývoj v ČR (vydané či přijaté akty pro boj s terorismem)

Zásadním krokem na tomto poli bylo přijetí "Evropské konvence o potlačování terorismu" (EKPT) a zapracování jejího znění do Trestního zákona ČR. Tato konvence je na území ČR platná od 15. 7. 1992. (Brzybohatý, 1995).

Již v roce 1993 byl zaveden trestný čin teroru (§ 93 Trestního zákona ČR). Později, v roce 2004, také čin teroristického útoku (§ 95 Trestního zákona ČR). (Rýž, 2006).

Dalším důležitým krokem z hlediska bezpečnostní politiky státu bylo vydání Ústavního zákona č. 110/1998 Sb. ze dne 22. 4. 1998 (v dnešním znění č. 300/2000 Sb.) o bezpečnosti České republiky.

Dále je nutné zmínit základní koncepční dokument bezpečnostní politiky ČR schválený dne 17. února 1999, "První Bezpečnostní strategii České republiky". Tento dokument byl vládou schválen necelý měsíc před vstupem České republiky do Severoatlantické aliance (NATO). V roce 2001 a 2003 došlo k jeho novelizaci. Novelizovaná bezpečnostní strategie vychází již z postavení ČR jako členského státu NATO a zároveň kandidáta na členství v Evropské unii. V rámci bezpečnostní strategie jsou uvedeny bezpečnostní zájmy ČR, rozdělené do tří kategorií: životní, strategické a další významné. Jedním z bodů uvedených v strategických zájmech je potírání mezinárodního terorismu. (Vilášek, 2009).

„Až do roku 2000 však nebylo v České republice možné hovořit o skutečně koncepčním přístupu k problematice boje proti terorismu, tím méně proti terorismu mezinárodnímu“ (Krulík, Mašek, Mika, 2008).

Krulík, Mašek, Mika (2008) zmiňují, že právě v roce 2000 byly z iniciativy Ministerstva vnitra zahájeny práce na dokumentu, který měl odrážet závazky ČR vyplývající jak z mezinárodních smluv, tak i „vnitrostátní poptávky“.

Ministerstvo vnitra ČR (odbor bezpečnostní politiky) upozorňuje na skutečnost, že vývoj událostí po 11. září 2001 práci v tomto ohledu značně urychlil a zintenzivnil, avšak pozměnil její směr. Aktuální situace si vyžádala přehodnocení některých dosud plánovaných kroků a jejich úzkou koordinaci s kroky, probíhajícími jinde ve světě, zejména v zemích Evropské unie. Tento materiál, který vznikl bez konkrétního podnětu (vyplývajícího z útoku či odhalených příprav útoku), nazvaný *Studie připravenosti České republiky na řešení hrozby teroristického útoku*, tedy oficiálně

nevznikl, avšak stal se jedním z výchozích podkladů pro vytvoření *Národního akčního plánu (NAP) boje proti terorismu*. (URL₁₈).

Národní akční plán boje proti terorismu

„Národní akční plán boje proti terorismu je klíčový veřejně přístupný dokument, který definuje základní úkoly, které je v rámci České republiky třeba splnit, aby se zvýšila připravenost země k reakci na možnost teroristického útoku proti jejím zájmům doma i ve světě. Zároveň tento text představuje jasnou deklaraci země o schopnostech dostát svým závazkům, které vyplývají z jejího členství v Severoatlantické alianci a Evropské unii a z její angažovanosti ve většině mezinárodních organizací, které jsou oporou světového řádu na počátku 21. století.“ (URL₁₈).

Tento dokument (NAP), jak ve své práci Krulík (2006) uvádí, je vytvořen a nerozlučně spojen jak s mnoha příslušnými vnitrostátními (např. *Bezpečnostní strategie České republiky*, *Optimalizace bezpečnostního systému České republiky*), tak mnoha unijními dokumenty, mezi které Mika (2003) zařazuje mnohá politická rozhodnutí, jako jsou *rezoluce Rady bezpečnosti OSN 11 373 z roku 2001 k boji proti terorismu* a *Akční plán EU v boji proti terorismu z 21. září 2001*.

„Dokument rovněž reaguje na aktuální vývoj na úrovni EU po útocích v Madridu v březnu 2004 (tj. závěry Evropské deklarace proti terorismu a nových aktualizací Akčního plánu Rady EU proti terorismu) a v Londýně v červenci 2005“ (Krulík, 2006).

„Tento zásadní koncepční dokument byl přijat jako Usnesení vlády ČR č. 385 ze dne 10. dubna 2002“ (Mika, 2003).

Mika (2003) uvádí také klíčové orgány ČR, které jsou v NAP uvedeny jako odpovědné za boj proti terorismu. Jsou to:

1. Vláda ČR
2. Bezpečnostní rada státu
3. Ústřední krizový štáb
4. Ministerstvo vnitra
5. Zpravodajské služby

Vláda ČR přijímá (na návrh Bezpečnostní rady státu) nezbytná opatření k zajištění bezpečnosti ČR, související s bojem proti terorismu. Dále vyhodnocuje, jak se daří přijatá opatření aplikovat v praxi. Vláda též úzce spolupracuje (v oblasti boje proti terorismu) s vrcholovými orgány mezinárodních společenství (EU, NATO). (Marek, 2007).

„**Bezpečnostní rada státu** (BRS) je stálým pracovním orgánem vlády, pověřeným koordinací bezpečnostní politiky v rámci České republiky. Jednání Rady řídí předseda vlády, přítomni mu mohou být konkrétní členové vlády (v jejichž věcné působnosti řešení nastalé situace je - v souladu s rozhodnutím vlády) a - podle svého uvážení - i prezident republiky.“ (Krulík, Mašek, Mika, 2008).

Marušicová (2009) uvádí, že BRS má také dohled nad koordinací zpravodajských služeb. Mezi takové se řadí Bezpečnostní informační služba (BIS), Vojenské zpravodajství aj. Tyto složky spolu navzájem komunikují a spolupracují. K zajištění výměny a předávání informací v rámci těchto služeb byla v roce 2005 ustanovena Společná zpravodajská skupina.

Ústřední krizový štáb (ÚKŠ) je pracovním orgánem vlády, určeným k řešení krizových situací, nebo jiných závažných situací, týkajících se bezpečnostních zájmů České republiky a je zařazen do systému orgánů Bezpečnostní rady státu (Krulík, Mašek, Mika, 2008).

ÚKŠ byl zřízen usnesením vlády č. 33 z 11. ledna 1999 jako Meziresortní krizový štáb. Jeho úkolem je připravovat návrhy na řešení nastalé situace, koordinovat, sledovat a vyhodnocovat opatření přijímaná vládou, ministerstvy a jinými správními úřady. ÚKŠ má 36 členů, kterými jsou náměstci ministrů a představitelé významných úřadů. (URL₁₉).

Podle charakteru situace předseda vlády a BRS jmenuje předsedou ÚKŠ ministra obrany (v případě vnějšího vojenského ohrožení ČR) nebo ministra vnitra (v případě ostatních druhů ohrožení ČR) (Vilášek, 2010).

Ministerstvo vnitra (MV) je v oblasti bezpečnosti ústředním orgánem státní správy pro vnitřní věci. V případě realizace rozsáhlého teroristického útoku by byl v ČR aktivován Integrovaný záchranný systém, který je právě v gesci Ministerstva vnitra.

MV vnitra také zpracovává analytické a koncepční materiály (i pro oblasti veřejného pořádku a bezpečnosti) a koordinuje navrhovaná opatření v oblasti boje proti terorismu s ostatními resorty a s požadavky, které vyplývají z mezinárodní spolupráce. Zabývá se problematikou kontrolních mechanismů v oblasti obchodu a dalších dispozic se zbraněmi, střelivem, vojenským materiálem, včetně vývozu a dovozu zboží a technologií podléhajících mezinárodním kontrolním režimům. A v neposlední řadě též plní úkoly v oblasti azylu, uprchlictví, vstupu a pobytu cizinců, integrace cizinců a schengenské spolupráce. (Marek, 2007).

Ze **zpravodajských služeb** je asi nejznámější Bezpečnostní informační služba (BIS), jejímž úkolem je zajišťování informací o hrozbě teroristických akcí proti zájmům, představitelům ČR a významným zahraničním návštěvám. Mezi další důležité úkoly BIS patří zabezpečování informací k problematice proliferace zbraní hromadného ničení, jejich nosičů a dále zastupování ČR ve Zvláštním výboru NATO. Další složkou zpravodajských služeb je Úřad pro zahraniční styky a informace (ÚZSI), který zpracovává souhrn informací ze všech dostupných zpravodajských zdrojů, zaměřený na dění související s teroristickými útoky, který je využíván krizovým štábem MV. ÚZSI též věnuje zvýšenou pozornost identifikaci signálů o ohrožení zájmů NATO kdekoli ve světě. Na ochraně ČR se podílí i Vojenská zpravodajská služba (VZS), která zabezpečuje informace o záměrech a činnostech představujících vojenské ohrožení ČR, informace o zpravodajských službách cizí moci a informace o činnostech ohrožujících státní a služební tajemství v oblasti obrany ČR. (Marek, 2007).

Aktualizační proces NAP (URL₂₀):

První aktualizační proces dokumentu se vztahuje k datu 31. prosince 2002 a jeho výsledkem je "Národní akční plán boje proti terorismu – Aktualizované znění pro rok 2003", který byl přijat usnesením vlády ze dne 14. dubna 2003 č. 361.

Druhá aktualizace dokumentu se vztahuje k datu 31. prosince 2003 a jeho výsledkem je "Národní akční plán boje proti terorismu – Aktualizované znění pro rok 2004", který byl přijat usnesením vlády ze dne 19. května 2004 č. 479.

Výsledkem třetí aktualizace dokumentu je "Národní akční plán boje proti terorismu – Aktualizované znění pro léta 2005 – 2007", který byl přijat usnesením vlády ze dne 16. listopadu 2005 č. 1466.

Výsledkem čtvrté aktualizace dokumentu je "Národní akční plán boje proti terorismu – Aktualizované znění pro léta 2007 – 2009", který byl přijat usnesením vlády ze dne 11. února 2008 č. 129.

V současnosti vychází protiteroristická politika ČR z aktualizovaného znění NAP pro léta 2007-2009. Výsledkem této aktualizace je materiál předložený pod novým názvem "**Strategie boje proti terorismu pro léta 2010-2012**". Pojetí Strategie se však od předchozích materiálů značně liší.

Strategie se na rozdíl od NAP snaží čtenáře seznámit s oblastmi terorismu, které se jich jako občanů dotýkají a také s principy, jak proti terorismu v podmínkách ČR bojovat, v souvislosti s tím také rozbírá aktuální slabiny bezpečnostního systému ČR. Strategie také neobsahuje podrobný rozpis konkrétních úkolů pro další období, tento rozpis by měl být obsahem doplňujícího samostatného dokumentu. Jak je v tomto dokumentu uvedeno, NAP nebyl kvůli svému širokému záběru a mezirezortním neshodám efektivní. Hlavním cílem Strategie tedy není vyřešit všechny problémy, pouze na ty přetrvávající upozornit.

Šalátová (2008) upozorňuje na skutečnost, že již v dřívějších zněních tohoto dokumentu (tedy ještě v NAP) se nachází zmínky o „Ochraně konkrétních skupin potenciálních cílů teroristických útoků“ (dnes známých pod pojmem kritická infrastruktura). Dokument pojednává o zintenzivnění využívání kamerových systémů, komplexním zmapování kybernetických hrozeb a jejich možných řešeních. Prioritou pak zůstává kontrolovaná přeprava nebezpečných látek a ochrana potenciálních cílů teroristického útoku, jako jsou úřady, státní správy, zastupitelské úřady, letový provoz aj.

4.6 Kritická infrastruktura (KI)

Z dikce zákona č. 118/2011 Sb. je zřejmé, že kritickou infrastrukturou se rozumí prvek kritické infrastruktury nebo systém prvků kritické infrastruktury, narušení jehož funkce by mělo závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních potřeb obyvatelstva, zdraví osob nebo ekonomiku státu.

4.6.1 Vymezení pojmu KI

Kritická infrastruktura je v české legislativě novým pojmem, neboť byla oficiálně definována a vymezena až po implementaci směrnice Rady Evropské unie č. 2008/114/ES ze dne 8. prosince 2008 do novelizovaného krizového zákona (dříve č. 240/2000 Sb.), č. 118/2011 (úplné znění zákona č. 240/2000 Sb. vyhlášené předsedou vlády). Tento zákon nabyl (v této novelizované podobě) platnosti, pojem kritická infrastruktura byla oficiálně zakotvena v legislativě ČR, k 1. lednu 2011.

Přestože KI byla v České republice až do roku 2011, z legislativního hlediska, neexistujícím pojmem, toto souhrnné označení důležitých systémů, objektů, služeb aj., je používáno již od roku 2004 v souvislosti se vstupem ČR do EU. EU tehdy „vnutila“ ČR toto označení, což bylo prvním krokem v procesu vytváření jednotného přístupu států EU v oblasti KI na nadnárodní úrovni. Vyvrcholením tohoto procesu bylo vydání zmíněné směrnice Rady Evropské unie č. 2008/114/ES a stanovení transpozice členským státům EU do určitého data (v ČR do 12. ledna 2011) (Miklós, 2011).

V současné době tedy tvzení, které uvedl Šenovský M. a Šenovský P. v článku publikovaném v roce 2008, že definic kritické infrastruktury je celá řada, neplatí. Pomineme-li již zmíněnou skutečnost, že v roce 2008 podle legislativy ČR ještě kritická infrastruktura neexistovala, vydáním novelizovaného krizového zákona (implementací Směrnice č. 2008/114/ES) převzala ČR jedinou všeobecně uznávanou definici KI a legislativně ji zakotvila ve své Sbírce zákonů.

Tudíž dřívější pokusy o definici důležitých systémů, objektů, služeb aj. (autory nazývané souhrnně KI), které mají pro společnost zásadní význam, vycházely především z poznatků, představ a názorů samotných autorů (či inspirace a přejímání názorů zahraničních odborníků). Není však překvapením, neboť níže zmínění autoři patří mezi největší odborníky na KI v ČR, že jejich definice jsou obsahově téměř totožné s definicí obsaženou v novelizovaném krizovém zákoně.

Například Šenovský M. a Šenovský P. (2008) definovali KI jako fyzické, kybernetické a organizační (obslužné) systémy, které jsou nutné pro zajištění minimálního chodu ekonomiky, správy státu a bezpečnosti občanů.

Valášek (2006) popisuje KI jako systémy, jejichž zničení nebo omezení funkčnosti by mělo vážné dopady na ekonomickou a společenskou stabilitu, obranyschopnost a bezpečnost státu, na fungování státu jako územně společenské komunity.

V této souvislosti je třeba říci, že s novým pojmenováním se obsah problematiky prakticky nezměnil, tudíž poznatky, které čeští autoři v oblasti kritické infrastruktury publikovali, jsou pravdivé, cenné a vytváří velmi dobrý základ pro další vývoj.

Pro zjednodušení orientace a snadnější pochopení obsahu této práce zde bude pojem kritická infrastruktura užíván i v souvislosti s událostmi, které se odehrály v době, kdy KI ještě nebyla zakotvena v legislativě EU a ČR.

4.6.2 Počátky KI

Samotný pojem „kritická infrastruktura” je i v mezinárodním měřítku pojmem relativně novým. Datuje se do roku 1997, kdy se zejména v americkém tisku objevují články upozorňující na tuto problematiku. Za skutečný základ ochrany kritické infrastruktury je však považován rok 1962 v souvislosti s karibskou krizí, kdy prezident Kennedy tento problém řešil telefonicky s Chruščovem. Naštěstí se domluvili a krize byla zažehnána. Okamžitě poté se začalo uvažovat o bezpečnosti telekomunikačních sítí a uvědomění si jejich zranitelnosti. V té době se tento problém samozřejmě nenazýval kritickou infrastrukturou, avšak v dnešním pojetí tato historická událost spadá do dané problematiky. (Šenovský M., Adamec, Šenovský P., 2007).

4.6.2.1 Počátky KI v USA

Právě zmíněné Spojené státy americké, společně s Austrálií patří mezi první státy, které začaly vnímat potenciál a šířku problému kritické infrastruktury. Což vedlo k zahájení diskuse o její zranitelnosti. Prvním hmatatelným výsledkem, řešící otázky ochrany KI, byla tzv. Bílá kniha (White Paper). Jednalo se o Směrnici 63, kterou vydal v květnu 1998 prezident USA Clinton jako prezidentské rozhodnutí (Presidential Decision Directive 63). Bílá kniha pojímá kritickou infrastrukturu jako základní systémy, které mají hmotnou a kybernetickou základnu a mají vliv na funkčnost ekonomiky a státu. Hlavním záměrem prezidentské směrnice bylo přijetí nezbytných opatření k rychlé

eliminaci signifikantní zranitelnosti, a to z hlediska hmotných a kybernetických útoků na kritickou infrastrukturu. Lze říci, že politika ochrany KI vytvořila novou startovní čáru pro opatření v oblasti vnitřní bezpečnosti. (Linhart, Richter, 2003).

4.6.2.2 Počátky KI v Evropě

Je důležité si uvědomit, že i EU zná pojem kritická infrastruktura (z hlediska legislativy) až od roku 2008 (přestože se snažila o zažití tohoto pojmu v členských, přistupujících i kandidátských zemích již mnohem dříve), kdy 8. prosince vydala Směrnici č. 2008/114/ES.

Linhart s Richterem (2003) uvádějí, že otázkami ochrany konkrétních skupin potenciálních cílů, jejichž narušení či zničení by mělo závažné dopady (dnes oficiálně nazývaných kritickou infrastrukturou), se po vzoru USA začaly zabývat i státní administrativy v evropských zemích. V rámci Evropy získala prvenství Velká Británie, kde bylo ustanoveno Koordinační centrum pro bezpečnost národní infrastruktury (National Infrastructure Security Coordination Centre), jehož úkolem bylo rozvíjet a koordinovat činnost k ochraně kritické národní infrastruktury. Mezi prvními evropskými státy, které projeví zájem o tuto problematiku, byla SRN, kde byl v prosinci 1999 projednán materiál *Informačně technické ohrožení klíčových infrastruktur v Německu*, a také Holandsko.

4.6.3 Nebezpečí spojená s moderní společností

Beneš ve svém příspěvku publikovaném v roce 2007 naráží na problém, který se postupem času (v důsledku vývojových tendencí moderní společnosti a nových bezpečnostních hrozeb) stále více prohlubuje. Tímto problémem je úzká propojenost důležitých systémů, odvětví, služeb aj., které je přes veškeré přijaté postupy, bezpečnostní opatření a vynaložení obrovských finančních prostředků velmi obtížné a v podstatě nemožné účinně bránit. Současná lidská sídla jsou tedy mnohem zranitelnější, než sídla v minulosti, která byla do značné míry soběstačná a uzavřená hradbami. Města současnosti jsou značně závislá na funkční infrastruktuře, a tak narušení kontinuity její funkce může vyvolat rychle se rozvíjející krizové situace. Nepřátelské proniknutí do současné metropole ve svobodném světě je tak mnohem snazší. K narušení či dokonce přerušení běžného života ve městě stačí poškodit část městské kritické infrastruktury. To je možné (i bez proniknutí na území města) přerušením napájecích systémů

(elektrická vedení, potrubí, zdroje vody, důležité dopravní stavby). Bez infrastruktury se život ve větším městě může zhroutit během několika hodin. Banální porucha nebo nízkonákladový útok se mohou rozvinout v rozsáhlou krizovou situaci kvůli vzájemným vazbám různých druhů infrastruktury. Vzájemná závislost vede k dominovému efektu, kdy se krizová situace začne šířit kaskádově i vějířovitě a zasahuje další a další prvky a systémy nezbytné pro normální život v daném území. Dokonce lze říci, že v případě narušení kritické infrastruktury mohou být tyto nepřímé, sekundární dopady mnohem krutější, než přímý dopad iniciační poruchy.

4.6.4 Příklady útoků na kritickou infrastrukturu

„Zásadním zlomem v přístupu k ochraně subjektů kritické infrastruktury se stal teroristický útok z 11. září 2001 v USA. Do popředí se tak dostala ochrana KI před **teroristickými útoky**.“ Představitelé jednotlivých států, ale i uskupení (NATO, EU, aj.) si prostřednictvím tohoto incidentu uvědomili zranitelnost jednotlivých systémů a objektů kdekoli a kdykoli na Zemi. (Šenovský M., Šenovský V., 2007).

Tento útok byl podnětem ke vzniku legislativy postihující ochranu konkrétních skupin potenciálních cílů, jejichž narušení či zničení by mělo závažné dopady na společnost (tyto možné cíle dnes nazýváme KI).

Šenovský M. a Šenovský P. (2008) poukazují i na další útoky spojené s kritickou infrastrukturou a také na skutečnost, že (po USA) i některé evropské státy mají praktické zkušenosti s podobnými útoky. Například útoky teroristů biologickými látkami - rozesílání dopisů s antraxem a z toho vyplývající ohrožení poštovních služeb, ale i samotných úřadů, zejména jejich podatelén, rozptýlení antraxu v klimatizačním systému - například objekt kongresu USA a podobně. Dále zmiňuje napadení dopravní infrastruktury v Londýně (dopravních prostředků MHD) a Madridu (příměstských vlaků). Šalátová (2008) uvádí také odhalení plánovaných útoků na letecké transatlantické spoje v Británii.

Mezi události poslední doby lze zahrnout výše zmíněný útok z 29. března 2010, který se odehrál v moskevském metru.

Nebo útok ze dne 24. 1. 2011, kdy byla na moskevském letišti Domoděvovo odpálena bomba, která (podle ruské ministryně zdravotnictví Tat'jany Golikovové) zabila 35 lidí a 180 jich bylo zraněno.

Teroristé udeřili na velmi citlivém místě, neboť Domoděvovo je největším letištěm v Rusku, denně zde přistává mnoho vnitrostátních i mezinárodních letů. Tento incident rozpoutal diskuzi o dvou velkých sportovních akcích, které se budou konat právě v Rusku. Jedná se o Olympijské hry v Soči v roce 2014 a fotbalové Mistrovství světa v roce 2018. (URL₂₁).

Šalátová (2008) uvádí, že útoky na infrastrukturu mají zastrašit obyvatelstvo, demonstrovat sílu určité skupiny, a dokázat lidem a vládám jejich závislost na infrastruktuře a možná prověřit, jak rychle a jakým způsobem dokáže vláda zareagovat na vzniklou situaci.

Zmíněná autorka říká, že závislost občanů na infrastruktuře je obrovská (a stále se zvětšuje), ačkoli si ji málokdo uvědomuje. Viditelně se projeví jen ve vypjatých situacích, jako jsou právě uvedené události, nebo „jen“ např. dlouhodobý výpadek elektrické energie v zimních měsících, který může vyvolat problémy se zásobováním potravinami, pitnou vodou, teplem, omezené poskytování zdravotní péče apod.

4.6.5 KI a její vývoj v České republice

Živelní pohromy, havárie a jiné škodlivé události u nás i ve světě donutily ČR přijmout pragmatická opatření a začít budovat systém, který se s následky těchto událostí dokáže vypořádat. Velkým krokem vpřed bylo v této souvislosti přijetí krizových zákonů v r. 2000, které znamenalo počátek budování Integrovaného záchranného systému ČR (IZS). (Drymlová, 2008).

Na webových stránkách Vlády ČR je uvedeno, že prvním orgánem, který se zabýval řešením krizových situací na území našeho státu, byl ustanoven Výbor pro civilní nouzové plánování (VCNP). Tento výbor vznikl 10. června 1998 na základě usnesení vlády č. 391, o Bezpečnostní radě státu a o plánování opatření k zajištění bezpečnosti České republiky. Výbor pro civilní nouzové plánování (VCNP) je stálým pracovním orgánem Bezpečnostní rady státu (BRS) pro oblast civilního nouzového plánování a pro koordinaci a plánování opatření k zajištění ochrany vnitřní bezpečnosti státu. (URL₂₂).

Horák, Saliger a Navrátil (2007) uvádí, že řízení VCNP patří do gesce generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru (GŘ HZS) Ministerstva vnitra (MV). Venerová (2011) uvádí, že zaměstnanci MV GŘ HZS zastupují Českou republiku také v

Hlavním výboru pro civilní nouzové plánování v rámci NATO (SCEPS - Senior Civil Emergency Planning Committee).

Škodlivé události, v souvislosti s ochranou důležitých systémů, objektů, služeb, ochranou obyvatelstva aj., tedy nezůstaly lhostejné ani ČR.

Linhart a Richter (2003) uvádějí, že počáteční činnosti, prováděné v rámci ochrany zájmů ČR (zajištění vnitřní bezpečnosti ČR), se především orientovaly na ochranu počítačových sítí, a to v souvislosti s usnesením Bezpečnostní rady státu (BRS) č. 123 z r. 2000. Na základě tohoto usnesení byl Úřad pro veřejné informační systémy pověřen zpracováním projektu *Strategie výstavby informačních systémů podporu krizového plánování a řízení ve státní správě*.

V roce 2001 BRS projednala materiál *Informace ke zpracování definice a stanovení rozsahu základních funkcí státu za krizových situací* (URL₂₂). Dokument popisuje danou problematiku a definuje základní funkce státu, které je nezbytné zachovat v období krizových situací (Kubicová 2010).

Komplexněji (v důsledku událostí z 11. září) se otázkami ochrany konkrétních skupin potenciálních cílů, jejichž narušení či zničení by mělo závažné dopady (dnes kritické infrastruktury), začal zabývat v roce 2002 zmíněný VCNP. Na 17. schůzi dne 24. září 2002 projednal tento výbor usnesení *Rozsah základních funkcí státu za krizových situací* a materiál *Zpráva o národní kritické infrastruktuře a návrh zásad na její zabezpečení*, která se zabývala samotným vymezením pojmu a jednotlivých oblastí KI. (Kubicová, 2010).

Následně došlo k vypracování dokumentu *Analýza zabezpečení základních funkcí státu a prvků kritické infrastruktury v ČR za krizových situací* (usnesení VCNP č. 173 ze dne 24. 6. 2003) (Šenovský M., Adamec, Šenovský P., 2007).

Kubicová (2010) uvádí, že tento zmíněný materiál je prvním uceleným a souhrnným přehledem situace v jednotlivých odvětvích kritické infrastruktury.

Horák, Saliger a Navrátil (2007) dělí tento projekt (usnesení) KI do tří fází, a to na:

1. informace o jednotlivých oblastech včetně právních dokumentů;
2. přehled subjektů KI (rozčleněn na tři části - subjekty kritické infrastruktury s celostátním, regionálním a s lokálním významem);

3. zajištění vzájemných vazeb a závislostí.

Reakcí ČR na přístup mezinárodních organizací, NATO a EU, k problematice řešení ochrany KI byl materiál s názvem *Zpráva o stavu řešení problematiky kritické infrastruktury* připravený VCNP. K tomuto materiálu bylo dne 21. června 2006 přijato usnesení č. 222, ve kterém byly porovnány kroky ČR a zahraničí v oblasti ochrany KI. Dalším krokem v problematice KI bylo zpracování a projednání dokumentu *Zpráva o řešení problematiky kritické infrastruktury* projednaného VCNP jako usnesení č. 244 ze dne 21. března 2007. Součástí *Zprávy o řešení problematiky kritické infrastruktury v České republice*, která se stala impulzem pro vypracování Komplexní strategie a následně Národního programu, byla podrobná analytická část, která se zabývala situací v jednotlivých oblastech kritické infrastruktury, a dále zde byl řešen stav této problematiky v ČR v obecné rovině. (Gavendová, 2009).

Kubicová (2010) uvádí, že zmíněný materiál projednávala 3. července 2007 také Bezpečnostní rada státu a svým usnesením č. 30 uložila ministru vnitra za úkol předložit materiál, který bude obsahovat harmonogram dalšího postupu zpracování dokumentů *Komplexní strategie České republiky k řešení problematiky kritické infrastruktury* a *Národní program ochrany kritické infrastruktury*. Gavendová (2009) uvádí, že tento dokument byl zpracován a dne 25. února 2008 byl na základě ustanovení č. 170 Vládou ČR vydán jako *Harmonogram dalšího postupu zpracování dokumentů Komplexní strategie ČR k řešení problematiky KI a Národní program ochrany KI*.

První aktualizace tohoto Harmonogramu byla schválena usnesením vlády č. 222 ze dne 2. března 2009 (URL₂₃).

Druhá aktualizace proběhla v podobě usnesení Vlády České republiky ze dne 22. února 2010 č. 140. Vláda touto aktualizací mění usnesení vlády ze dne 25. února 2008 č. 170, o *Harmonogramu dalšího postupu zpracování dokumentů Komplexní strategie České republiky k řešení problematiky kritické infrastruktury* a *Národního programu ochrany kritické infrastruktury*, ve znění usnesení vlády z 2. března 2009 č. 222. (URL₂₃).

Podle *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020*, přijaté v roce 2008 by *Komplexní strategie České republiky k řešení problematiky ochrany KI* měla představovat konsensuální rámec pro zpracování dalších koncepčních materiálů, které by ji rozvrhly do konkrétních kroků a následných opatření. Jedním z komplexních kroků by byl *Národní program ochrany kritické infrastruktury*, který by byl založen na

zpracování dílčích strategií, koncepcí a analýz určených pro jednotlivé oblasti (sektory, odvětví) KI. Z nich by následně vycházely konkrétní úkoly, jejich nositelé a termíny plnění. (URL₂₄).

4.6.6 Integrovační snahy EU v oblasti KI na počátku 21. století

EU v současné době čítá 27 členů, včetně České republiky, která přistoupila v roce 2004 (URL₂₅).

Vzhledem k integračním snahám EU a myšlenkám vytvoření jednotné Evropy jako celku, není jistě překvapením zahájení spolupráce a snaha o sjednocení i v oblasti kritické infrastruktury.

Impulesem pro řešení problematiky KI na nadnárodní úrovni (v rámci EU) bylo narušení dodávek elektrické energie (black-outs) v některých státech Evropy přírodními katastrofami a v neposlední řadě v souvislosti s následky teroristických útoků v Madridě a Londýně (Šenovský M., Adamec, Šenovský P., 2007).

Jak shodně uvádí Hromada (2010) a Kubicová (2010), Evropská rada vyzvala v červnu 2004 Evropskou komisi, aby vypracovala celkovou strategii na ochranu kritické infrastruktury. V říjnu 2004 bylo přijato sdělení *Ochrana kritické infrastruktury v boji proti terorismu (Critical infrastructure protection in the fight against terrorism)*, které obsahuje návrhy, jak by se měla zlepšit prevence, připravenost a schopnost reakce na teroristické útoky zasahující kritickou infrastrukturu. Po vzoru USA byl vytvořen dokument, který z pohledu EU konkrétně řeší problematiku kritické infrastruktury. Tímto dokumentem je *Zelená kniha o Evropském programu na ochranu kritické infrastruktury (Green Paper on European Programme for Critical Infrastructure Protection)*, vydaná v listopadu 2005 v Bruselu. Hlavním cílem této knihy je zapojit velké množství subjektů a získat od nich konkrétní informace o vhodném přístupu pro Evropský program na ochranu kritické infrastruktury (EPCIP). EPCIP uvádí, že účinná ochrana kritické infrastruktur vyžaduje komunikaci, koordinaci a spolupráci jak na národní, tak na evropské úrovni, a to mezi všemi orgány, profesními organizacemi, vlastníky a provozovateli KI, stejně tak na všech úrovních státní, veřejné správy a také veřejnosti.

Jednotlivé kapitoly Zelené knihy uvádějí účel a rozsah působnosti EPCIP. Cílem EPCIP by mělo být zajištění adekvátní a stejné úrovně ochrany bezpečnosti KI, minimálních

jednotlivých bodů výpadku a rychlá, vyzkoušená opatření obnovy napříč Unií. Úroveň ochrany nemusí být stejná pro všechny KI a může záviset na dopadu způsobeném selháním KI. EPCIP je charakteristický svým zaměřením především na hrozby teroristických útoků. (URL₂₆).

V Zelené knize je také uvedeno, že EPCIP má své klíčové zásady, mezi které patří (URL₂₆):

- subsidiarita - odpovědnost, hlavně na národní úrovni,
- doplňkovost - existence stávajících norem
- důvěrnost sdílených informací,
- spolupráce zainteresovaných subjektů (vlastníků, provozovatelů, státu atd.),
- proporcionalita - nelze chránit vše,
- odvětvový přístup.

Vernerová (2011) uvádí, že spolu s programem EPCIP byla zřízena i *Výstražná informační síť kritické infrastruktury* (CIWIN).

Brehovská (2009) zmiňuje ještě dva další evropské nástroje pro řešení kritické infrastruktury, jedním z nich je ARGUS (bezpečný systém rychlé výměny informací) a druhým je Evropská agentura pro informační a síťovou bezpečnost (ENISA).

V rámci dalšího vývoje a snahy o zvyšování úrovně KI v jednotlivých státech i v EU jako celku byla v roce 2008 přijata *Směrnice Rady o určování a označování evropské kritické infrastruktury a posouzení potřeby zvýšit její ochranu* (*Council Directive on the identification and designation of European critical infrastructures and the assessment of the need to improve their protection*) (Kubicová, 2010).

Z chování EU je patrné, že si je vědoma důležitosti a zároveň velké zranitelnosti kritické infrastruktury a případných negativních dopadů při jejím narušení či zničení. Tento fakt potvrzuje skutečnost, že v letech 2007–2012 na zlepšení ochrany vytipovaných částí civilní infrastruktury mělo být z unijního rozpočtu vyčleněno zhruba 140 milionů eur. (URL₂₇).

4.6.6.1 Směrnice Rady Evropské unie č.2008/114/ES

Tento dokument definuje KI jako složku, systém nebo jejich část, nacházející se v členských státech, která je nezbytná pro zachování základních funkcí společnosti, zdraví, bezpečnosti, kvality života obyvatel z ekonomického a sociálního hlediska, a jejíž narušení nebo zničení by mělo závažné důsledky v členském státě z důvodů nemožnosti zachovat tyto funkce. Směrnice také definuje evropskou kritickou infrastrukturu (ECI). „ECI jsou vybrané KI jednotlivých států, jejichž narušení či zničení by mělo vážné přeshraniční dopady“ (URL₂₈). Hlavním cílem tohoto dokumentu je právě vytvoření rámce pro určování a rozlišování ECI a národní KI (Hromada, 2010).

Dokument dále stanovuje, že konečnou odpovědnost za řízení na ochranu KI v rámci svých státních hranic nesou členské státy (na základě principu subsidiarity). Nařizuje také zpracování bezpečnostních plánů provozovatelům a předkládání zpráv o stavu ECI Evropské komisi (1x za 2 roky). (URL₂₈).

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že v rámci EU existuje KI dvojího charakteru. Každý členský stát má svoji vlastní Národní kritickou infrastrukturu a chrání ji pomocí společného rámce EU i vlastních zdrojů. Jednotlivé státy mají tedy svůj vlastní **Národní program na ochranu kritické infrastruktury**, zároveň však existuje **Evropská kritická infrastruktura (ECI)**, která je společná a její narušení má dopad na více členských států najednou.

4.6.7 Současný stav kritické infrastruktury v ČR

Současný stav KI v ČR vychází ze změn zákona o krizovém řízení (krizového zákona). K uvedeným změnám došlo přijetím zákona č. 430/2010 Sb., který začleňuje (do české legislativy) směrnici Rady Evropské unie 2008/114/ES a mění tak (krizový) zákon č. 240/2000 Sb. Novelizovaný krizový zákon nabyl účinnosti k 1. lednu 2011.

Výchozími důvody pro novelizaci krizového zákona byly:

- **zmíněná implementace směrnice Rady Evropské unie č. 2008/114/ES,**
- **řešení problematiky kritické infrastruktury na národní úrovni,**
- úprava nejasných vztahů a kompetencí v oblasti krizového řízení na krajské a obecní úrovni,
- zapracování práv a povinností obcí s rozšířenou působností,

- realizování úkolů vyplývajících ze schválených usnesení vlády. (Miklós, 2011).

Ohledně posledního bodu, jedná se zejména o:

- usnesení vlády ze dne 21. září 2005 č. 1214 k optimalizaci současného bezpečnostního systému České republiky
- a usnesení vlády ze dne 22. února 2010 č. 140 ke *Komplexní strategii České republiky k řešení problematiky kritické infrastruktury* a k *Národnímu programu ochrany kritické infrastruktury*.

Přínosem novelizovaného krizového zákona pro oblast kritické infrastruktury ČR bylo zejména:

- vymezení nových pojmů (včetně samotného označení *kritická infrastruktura*),
- vymezení nových působností a úkolů orgánům krizového řízení,
- vytvoření postupu pro určování prvků kritické infrastruktury na národní a evropské úrovni (GŘ HZS ČR vypracuje seznam pro určení prvků KI a prvků ECI, jejichž provozovatelem je organizační složka státu)
- a vymezení povinností subjektu kritické infrastruktury. (Miklós, 2011)

Co se týče prvního bodu, dne 1. 1. 2011, kdy nabyl účinnosti zákon č. 118/2011 Sb., oficiálně vznikl pojem kritická infrastruktura a pojmy s ní související.

Zákon č. 118/2011 (na základě implementace Směrnice č. 2008/114/ES zákonem č. 430/2010 Sb.) definuje základní pojmy z oblasti KI takto:

- kritická infrastruktura (§2 písm. g) je prvek kritické infrastruktury nebo systém prvků kritické infrastruktury, narušení jehož funkce by mělo závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva, zdraví osob nebo ekonomiku státu
- evropská kritická infrastruktura (§2 písm. h) je kritická infrastruktura na území České republiky, jejíž narušení by mělo závažný dopad i na další členský stát Evropské unie
- prvkem kritické infrastruktury (§2 písm. i) je zejména stavba, zařízení, prostředek nebo veřejná infrastruktura, určené podle průřezových a odvětvových kritérií

- ochrana kritické infrastruktury (§2 písm. j) = opatření zaměřená na snížení rizika narušení funkce prvku kritické infrastruktury
- subjekt kritické infrastruktury (§2 písm. k) = provozovatel prvku kritické infrastruktury

4.6.7.1 Prováděcí právní předpisy

V souvislosti s novelou krizového zákona byla ve Sbírce zákonů zveřejněna nařízení vlády (NV) k provedení některých jeho ustanovení.

NV č. 431/2010 Sb.

Nařízením vlády ze dne 22. 12. 2010 č. 431/2010 se mění NV č. 462/2000 Sb. (ve znění NV č. 36/2003 ze dne 8. 1. 2003) k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

Zásadními změnami vyplývající z této novely jsou:

- úprava obsahu činnosti a složení bezpečnostní rady kraje a obce s rozšířenou působností,
- úprava obsahu činnosti a složení krizového štábu kraje a obce s rozšířenou působností,
- změna struktury (základní, operativní a pomocná část) a obsahu krizového plánu kraje a obce s rozšířenou působností,
- změna struktury (základní, operativní a pomocná část) a obsahu plánu krizové připravenosti,
- **vymezení náležitostí plánu krizové připravenosti subjektu kritické infrastruktury,**
- změna cyklu souhrnné aktualizace krizových plánů a plánů krizové připravenosti z tříletého na čtyřletý.

Plán krizové připravenosti subjektu KI

Podle třetího bodu uvedeného v rámci zásadních změn vyplývajících z této novely (NV č. 431/2010 Sb.), se plán krizové připravenosti subjektu kritické infrastruktury skládá ze:

- základní části
- operativní části,
- pomocné části. (Koleňák, 2011).

NV č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury

Na základě nařízení vlády ze dne 22. 10. 2010 č. 432/2010 Sb., dochází ke stanovení průřezových a odvětvových kritérií, jež musí být naplněny, aby bylo možné mluvit o prvku KI.

Tato skutečnost je zakotvena v zákoně č. 118/2011 Sb., § 4 odst. 1 písm. d).

Vláda při zajišťování připravenosti České republiky na krizové situace, při jejich řešení nebo k ochraně kritické infrastruktury stanoví průřezová a odvětvová kritéria pro určení prvku kritické infrastruktury.

Průřezovými kritérii je soubor hledisek pro posuzování závažnosti vlivu narušení funkce prvku kritické infrastruktury s mezními hodnotami, které zahrnují rozsah ztrát na životě, dopad na zdraví osob, mimořádně vážný ekonomický dopad nebo dopad na veřejnost v důsledku rozsáhlého omezení poskytování nezbytných služeb nebo jiného závažného zásahu do každodenního života.

Průřezovým kritériem (zakotveným v § 1 NV č. 432/2010 Sb. pro určení prvku kritické infrastruktury je hledisko:

- a) obětí s mezní hodnotou více než 250 mrtvých nebo více než 2 500 osob s následnou hospitalizací po dobu delší než 24 hodin,
- b) ekonomického dopadu s mezní hodnotou hospodářské ztráty státu vyšší než 0,5 % hrubého domácího produktu, nebo
- c) dopadu na veřejnost s mezní hodnotou rozsáhlého omezení poskytování nezbytných služeb nebo jiného závažného zásahu do každodenního života postihujícího více než 125 000 osob.

Odvětvová kritéria jsou uvedena v příloze NV č. 432/2010 Sb., takto (v závorkách jsou uvedena odpovědná ministerstva):

1. Energetika (MPO)
2. Vodní hospodářství (MZe)
3. Potravinářství a zemědělství (MZe)
4. Zdravotnictví (MZ)
5. Doprava (MD)
6. Komunikační a informační systémy (MV)
7. Finanční trh a měna (ČNB)
8. Nouzové služby (MV)
9. Veřejná správa (MV)

Z § 2, respektive přílohy NV č.432/2010 Sb., vyplývá, že v současné době v ČR existuje 9 oblastí KI, které jsou za krizových situací považovány za prioritní z hlediska fungování společnosti.

Tyto prioritní oblasti KI byly stanoveny již v roce 2004 usnesením VCNP č. 190 ze dne 23. 3. 2004. Viz. Příloha, tabulka č. 1 Podle tohoto usnesení existovalo v ČR 10 oblastí KI. Tento stav byl změněn v roce 2007, na základě usnesení BRS č. 30 ze dne 3. července 2007. Viz. Příloha, tabulka č. 2 Tímto usnesením došlo k vypuštění oblasti č. 10 (odpadové hospodářství), změny ve vnitřním členění oblasti č. 4 (zdravotní péče), č. 8 (nouzových služeb) a č. 9 veřejné správy. Usnesení BRS tedy určilo 9 oblastí KI, v jejichž rámci bylo vytipováno 37 produktů a služeb. (Svoboda, 2010).

Poslední změna, kterou bylo nahrazeno usnesení BRS č. 30 ze dne 3. července 2007, je výše zmíněné NV č. 432/2010 Sb., účinné od 1. 1. 2011.

4.6.7.2 Systém určování prvků kritické infrastruktury

Aby bylo vůbec možné mluvit o kritické infrastruktuře, musí být naplněny určité předpoklady:

- naplnění definice kritické infrastruktury (§ 2 písm. g) a prvku kritické infrastruktury (§ 2 písm. i)

- a aplikace průřezových a odvětvových kritérií na základě NV č. 432/2010 Sb.

V souvislosti s určováním prvků KI existují dva odlišné postupy. Při výběru a následné aplikaci postupu záleží na tom, jestli provozovatelem potenciálních prvků KI je organizační složka státu či nikoli. Viz. Příloha, obrázek č. 2

Určování prvků (jejichž provozovatelem je organizační složka státu)

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady zašlou návrhy prvků Ministerstvu vnitra. MV zpracuje seznam a následně jej předloží vládě. Vláda pak na základě předloženého seznamu (o prvcích kritické infrastruktury, jejichž provozovatelem je organizační složka státu) rozhodne. (Miklós, 2011).

Určování prvků (jejichž provozovatelem není organizační složka státu)

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady (ÚSÚ) určí prvky opatřením obecné povahy (postupují v souladu se zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád) a následně (bez zbytečného odkladu) informují Ministerstvo vnitra. (Miklós, 2011).

4.6.8 Terorismus a KI v ČR

Martínek a Bečičková se ve svém článku, který byl zveřejněn v roce 2007, zabývají terorismem jako jednou z pěti hlavních bezpečnostních hrozeb pro Evropu a svět (specifikovaných Evropskou bezpečnostní strategií v roce 2003) a jeho možnými konkrétními cíli v ČR (právě v souvislosti s KI ČR).

Největší hrozbu spatřují v islamistickém terorismu, který se díky výhodným podmínkám zakořenil v Evropě, neboť „hlavní cíle“ (USA, Izrael) velmi masivně investují do bezpečnostních opatření na vlastním území, a tím do značné míry ztěžují realizaci teroristických útoků. Z tohoto důvodu (pro snížení rizika plynoucího při provádění útoku pro samotné teroristy) by bylo přesunutí pozornosti logickým krokem. Shrnují též důvody, které pravděpodobnost útoku v ČR zvyšují:

- ČR patří v EU mezi země s nejvřelejšími vztahy se státem Izrael,
- účast ČR ve spojeneckých operacích v Iráku, a Afghánistánu,
- na území ČR (především Prahy), která je považována za neformální centrum středoevropského židovství, se nachází řada cenných a hojně navštěvovaných židovských památek,

- **řada objektů kritické infrastruktury na různých úrovních státu, samosprávy či v privátní sféře není zatím dostatečně chráněna.**

Přes údaje uvedené v úvodu této práce (při snaze o uvedení mýtů o teroristech spojených s islámem na pravou míru) je zde nutné podotknout, že v současné době je v ČR islamistický terorismus největší bezpečnostní hrozbou. Tato skutečnost je podpořena nedávnými událostmi, při kterých došlo na území ČR k zatčení sedmi stoupenců radikální islámské organizace Jamaat Shariat podezřelých z podpory terorismu.

4.6.8.1 Možné konkrétní cíle terorismu na území ČR

Za hlavní cíle možného útoku v ČR Martínek a Bečičková (2007) pokládají především objekty v našem hlavním městě, i když nelze vyloučit i jiné lokality. Jako příklad uvádějí situaci, kdy by za cíle útoku byly vybrány například vlakové spoje, velké železniční uzly a koridory.

Uvedení autoři též uvádí výčet cílů uvedených v pořadí vycházející z analýzy především proveditelnosti versus „atraktivity“:

- Pražské letiště.
- Pražské metro.
- Budova Svobodné Evropy.
- Židovské cíle v Praze.
- Zastupitelské úřady vybraných západních zemí, budovy mezinárodních společností a byznysu.
- Obchodní, nákupní, sportovní a společenská centra, kde vzhledem k velkému počtu osob a téměř neexistujícím bezpečnostním opatřením představují relativně vysoké riziko provedení teroristického útoku.
- Pražská vlaková a autobusová nádraží, kde panuje z hlediska zabezpečení stejná situace jako v předchozím případě, tudíž opět velmi lákavý cíl.
- Energetická centra a přenosové soustavy, apod. Z hlediska spektakulárnosti a počtu mrtvých sice nepředstavují tak lákavý cíl, jako cíle předcházející, jejich zasažení a dlouhodobé vyřazení ale může mít zásadní vliv na život občanů, chod

státu a na ekonomiku (tudíž jsou nebezpečné svými sekundárními dopady na společnost).

Z mimopražských cílů zmiňují jaderné a tepelné elektrárny, přenosové soustavy energií, vodní elektrárny, přehrady.

Šenovský M., Adamec a Šenovský P. (2007) uvádí v této souvislosti tzv. objekty zásadního významu. Legislativa ČR tento pojem zná, na tyto objekty se vypracovává dokumentace z pohledu požární ochrany. Řadí se sem jaderné elektrárny, přehrady, kulturní památky a objekty veřejné správy.

4.6.8.2 Ochrana KI v souvislosti s teroristickými útoky

Vývoj od roku 2001 donutil změnit názor ČR na ochranu důležitých objektů, které jsou v souvislosti se vstupem do EU nazývány kritickou infrastrukturou. Prostřednictvím fungující ochrany KI se ČR snaží o zlepšení, postoupení vpřed v ochraně proti terorismu.

V roce 2008 byl publikován článek, jehož autory jsou Michail Šenovský a Pavel Šenovský, kteří v něm uvádějí: „Říká se, že nejlepší ochranou je prevence. Nejlepší politikou pak bude předcházení útokům na kritickou infrastrukturu. To vše je ovšem idealistický pohled na věc, protože nemáme dostatek fundovaných odborníků, metodik či standardů, finančních prostředků a zejména, nemáme ještě zcela jasno v tom, co považujeme a co nepovažujeme za významné prvky kritické infrastruktury, zejména v oblasti jejich zranitelnosti.“

I přes důležité kroky, které ČR v oblasti kritické infrastruktury v posledních letech podnikla, jako byla implementace směrnice Rady Evropské unie č. 2008/114/ES do novelizovaného krizového zákona (účinného od 1. 1. 2011) a vydání důležitých prováděcích předpisů (v rámci krizového zákona), je ochrana kritické infrastruktury napříč sektory v zásadě stále „v plenkách“.

Výše uvedení autoři článku vidí problém ochrany kritické infrastruktury hlavně v její rozsáhlosti, kvůli které je nemožné chránit ji v celé její šíři. Logickým krokem ČR i jiných států (neboť ani ty nedokáží zabezpečit KI jako celek) je tedy ochrana prvků, uzlových bodů, jejichž zhroucením, nebo vyřazením z činnosti by mohlo dojít k největší újmě. Tyto prvky jsou vymezeny v již zmíněném § 1 a § 2 NV 432/2010 Sb. (hlavně v § 1 průřezovými kritérii).

Účinné zabezpečení kritické infrastruktury na národní i mezinárodní úrovni je velkou výzvou pro jednotlivé státy i mezinárodní společenství. Tento úkol s nejistým cílem bude vyžadovat uvolnění obrovských finančních prostředků, usilovnou snahu a spolupráci jednotlivých států.

Přes veškeré úsilí a použité prostředky však můžeme očekávat, že KI bude v budoucnosti mnohem častěji cílem stále se vyvíjejícího a moderní době se přizpůsobujícího fenoménu, terorismu.

„Problémem je, že útočník, ne obránce, si vybírá místo a čas útoku“ (Šenovský M., Šenovský P., 2008).

V ochraně kritické infrastruktury tedy stále hraje nejdůležitější roli prevence. V oblasti KI to pak znamená: optimální umístění infrastruktur a technologií v území. Cesta k řešení začíná dobrým projektem, kvalitní výstavbou, údržbou, následují opravy a zálohování prioritních částí kritické infrastruktury, využití různých principů zálohování a rozmístění záloh v území. (Šenovský M., Šenovský V., 2007).

5 Závěr

Terorismus, jak z této práce vyplývá, je součástí lidské společnosti již velmi dlouho. Jedná se o velmi složitý jev, neboť pokud se podíváme do historie, není tak snadné jednoznačně ve všech případech toto chování odsuzovat. Dalo by se říci, že terorismus působí jako určitý společenský katalyzátor, který má velký podíl na dnešním uspořádání světa. Je velmi pravděpodobné, že bez zoufalých, odvážných, krutých, šílených, sebevražedných a jiných činů, činů, při kterých mnohdy umírali nevinní lidé, by dnešní svět měl úplně jinou podobu.

Tvzení v předcházejícím odstavci, že teroristické chování nelze ve všech případech odsuzovat, vychází ze skutečnosti, že pod pojem *terorismus* je možné zahrnout historické události a činy, které, přestože vykazovaly znaky teroristického chování, dnes chápeme jako správná rozhodnutí. Má-li však být zachována objektivita, je nutno podotknout, že pozitivních případů se odehrálo mnohem méně, než těch negativních. Z dnešního pohledu je toto tvrzení nemyslitelné, neboť terorismus přerostl v něco zrudného, zákeřného, něco před čím se lidé nemohou účinně bránit, z čeho mají strach.

Právě nepředvídatelnost, brutalita, odhodlanost, organizovanost teroristických skupin a technická vyspělost teroristů, kteří jsou bez mrknutí oka schopni zabít stovky a tisíce nevinných lidí a v mnohých případech obětovat i své vlastní životy činí z terorismu jeden z nejzávažnějších bezpečnostních problémů současnosti.

Nedávné události ukázaly, že žádný stát není před hrozbou terorismu v bezpečí. Pokud je možné, aby na následky teroristického útoku v Norsku zemřelo 68 lidí, může být spáchán teroristický útok prakticky kdekoliv. Otázkou zůstává, jak se jednotlivé státy světa k tomuto problému postaví, jestli se budou angažovat v protiteroristické politice, či raději zůstanou co nejméně nápadní, aby na ně teroristé nezaměřili svou pozornost?

Česká republika si vstupem do mezinárodních společenství zvolila cestu aktivní protiteroristické politiky, přesto se však velkému zapojení do protiteroristických operací vyhýbá a drží se raději trochu stranou. Samozřejmě je to také způsobeno možnostmi, prostředky, kterými ČR disponuje, avšak hlavním důvodem, podle mého názoru, je právě strach z případných odvetných akcí, které by znamenaly konec relativně klidné situace (v souvislosti s terorismem), která na území ČR panuje. Z členství v mezinárodních společenstvích však vyplývají ČR určité závazky a očekávání ostatních

členských států. Tuto situaci Česká republika řeší „šalamounsky“, neboť do mezinárodních (protiteroristických) akcí se zapojuje, ale pokud možno bez přímé vojenské (bojové) účasti.

Co však České republice nelze upřít je to, že za posledních 20 let udělala obrovský pokrok. Během tohoto období se transformovala z totalitního státu (podporující terorismus), se silnými vazbami na Sovětský svaz, na demokratický stát, člena NATO a EU, na stát prosazující aktivní protiteroristickou politiku. Tato situace, tato změna je velkým přínosem pro ČR jako stát (tudíž i pro jeho občany), avšak je také skloňována jako největší riziko, jako možná záminka, důvod pro spáchání teroristického činu na území ČR. V současné době již není cesty zpět, a tak se ČR, „popoháněná“ EU, prostřednictvím schvalování různých legislativních aktů, opatření a jejich následné praktické realizace, snaží zvýšit úroveň zabezpečení a minimalizovat tak rizika ohrožení vnitřní bezpečnosti státu a jeho občanů.

Z této práce je také patrné, že i teroristé a jejich metody prošli určitým transformačním procesem, který z tohoto jevu vytvořil celosvětový problém. Rozvoj technologií dává možnost státům zvýšit úroveň svého zabezpečení proti terorismu, zároveň však také rozšiřuje výběr prostředků a metod teroristům. Velmi diskutované téma je dnes proliferace ZHN a jejich případné použití teroristy. V současné době není jasné, jestli teroristé disponují zbraněmi hromadného ničení, zda jsou schopni je vyrobit či získat jiným způsobem. Dalším diskutovaným problémem je propojenost jednotlivých systémů (typické pro moderní společnost), které jsou životně důležité pro bezproblémové fungování společnosti, a které souhrnně nazýváme kritickou infrastrukturou. V současnosti je kritická infrastruktura nejčastějším cílem teroristických útoků, neboť teroristé jsou si vědomi její důležitosti, velké zranitelnosti a rozsáhlých škod (bezprostředních i sekundárních), které jejím narušením či zničením mohou způsobit.

Problematika kritické infrastruktury se tak stala velmi aktuálním tématem a její ochraně je věnována velká pozornost. Co se týče ČR, zde je kritická infrastruktura úplně novým pojmem, neboť je legislativně zakotvena až od 1. 1. 2011. Zájem České republiky o ochranu konkrétních skupin potenciálních cílů, jejichž narušení či zničení by mělo závažné dopady, „odstartovaly“ události, jež se odehrály na začátku 21. století (především události z 11. září 2001), avšak hlavní iniciativa při rozvoji KI pramenila ze

snahy o přístup ČR do EU. EU (její jednotlivé státy) si je vědoma atraktivity KI pro potenciální teroristické útoky, tudíž vyvíjí velké úsilí ve snaze co nejvíce snížit riziko úspěšného provedení teroristického útoku, popřípadě minimalizace jeho dopadů. Velký krok učinila EU vydáním *směrnice Rady Evropské unie č. 2008/114/ES, o určování a označování evropských kritických infrastruktur a o posouzení potřeby zvýšit jejich ochranu* a určení data její transpozice jednotlivými členskými státy. ČR implementovala tuto Směrnici jen několik dní před vypršení stanoveného data. Opět to bylo mezinárodní společenství, konkrétně EU, které „donutilo“ ČR k přijetí legislativních aktů a realizaci jiných opatření, jejichž výsledkem má být zvýšení úrovně bezpečnosti. Česká republika, přes obrovský pokrok, který učinila, je stále státem, který nad sebou musí mít „bič“, který ji „popohání“ tím správným směrem. Myslím si, že je to také způsobeno relativně klidnou situací, která prozatím v ČR v souvislosti s terorismem panuje. Doufejme, že ČR nebude čekat na důkaz v podobě teroristického útoku, aby zvýšila svou vlastní iniciativu a rozšířila spolupráci s ostatními státy EU v oblasti protiteroristické politiky a ochrany kritické infrastruktury.

Je nutné říci, že boj s terorismem je „běh na dlouhou vzdálenost“, u kterého si nejsme jisti, zda vůbec nějaký cíl existuje, a pokud ano, tak jestli jsme schopni k němu „doběhnout“. Myslím si, že idea úplného vymýcení terorismu je utopie. Musíme si uvědomit, že boj s terorismem je bojem nerovným. Teroristé mají výhodu překvapení, vybírají si místo, čas, způsob provedení útoku. Státy, mezinárodní společenství, přestože vynakládají na protiteroristická opatření obrovské finanční prostředky, nemohou dokonale zabezpečit všechno. A „díky“ zmíněné propojenosti systémů pak stačí teroristům nízkonákladový útok, který může způsobit ztrátu mnoha životů, vážné narušení chodu společnosti a jiné následky, které se velmi špatně odstraňují.

Nezbývá tedy nic jiného než s terorismem a jeho projevy neustále všemi dostupnými prostředky bojovat a pokusit se prostřednictvím různých opatření jeho riziko výskytu minimalizovat. Avšak jaké prostředky, metody a opatření použít? Jednat vždy v souladu s právem, nebo se uchýlit i ke kontroverznějšímu řešení? Omezovat svobody pro zvýšení bezpečnosti občanů? Provádět preventivní údery proti podezřelým skupinám? Možná by to bylo účinnější, možná by se zvedla vlna odporu a teroristů, teroristických skupin a útoků by naopak přibývalo, těžko říci.

Prastará logika, že bojujeme-li s nepřítelem, který používá nečisté prostředky, musíme je používat rovněž, se opět vynořila na povrch. Musíme si tedy položit otázku: „Pokud bychom se uchýlili ke kontroverzním řešením, které by překračovaly zákon, jaký by pak byl rozdíl mezi námi a teroristy?“

Použitá literatura

BONANATE, L. *Mezinárodní terorismus*. Praha : Columbus, 1997. 190 s. ISBN 80-85928-45-0

BRZYBOHATÝ, M. *Úvod do problematiky terorismu a antiterorismu*. Praha : PA ČR, 1995. 102 s. ISBN 80-85981-13-0

BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha : Police history, 1999a. 141 s. ISBN 80-902670-1-7

BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus II*. Praha : Police history, 1999b. 197 s. ISBN 80-902670-4-1

BRZYBOHATÝ, M. *Současné vývojové trendy terorismu a vybrané pedagogické problémy výcviku speciálních jednotek*. Praha : PA ČR, 2001. 101 s. ISBN 80-7251-073-8

CARR, C. *Dějiny terorismu*. Praha : Práh, 2002. 183 s. ISBN 80-7252-063-6

CRAWFORD, S. *SAS encyklopedie*. Praha : Svojtka&Co., 2002. 288 s. ISBN 80-7237-069-3.

DANICS, Š. a kol. *Základy sociologie a politologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 346 s. ISBN 978-80-7380-225-7

EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. Praha : Karolinum, 2007. 352 s. ISBN 978-80-246-1317-8

HEYWOOD, A. *Politologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008. 544 s. ISBN 978-80-7380-115-1

IBÁÑEZ, L. *Logika terorismu*. Praha : Academia, 2009. 321 s. ISBN 978-80-200-1724

KOLEKTIV AUTORŮ. *Terorismus a my*. Praha : Computer Press, 2001. 216 s. ISBN 80-7226-584-9

KRULÍK, O.; MAŠEK, I.; MIKA, O. *Fenomén současného terorismu*. Brno : Vysoké učení technické v Brně, 2008. 124 s. ISBN 978-80-214-3600-8

MAREŠ, M. *Terorismus v ČR*. Brno : Centrum strategických studií, 2005. 480 s. ISBN 80-903333-8-9

MIKA, O. *Současný terorismus*. Praha : TRITON, 2003. 92 s. ISBN 80-7254-409-8

ŘEHÁK, D.; FOLTIN, P.; STOJAR, R. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, 2008. 143 s. ISBN 978-80-7278-443-1

SOULEOMANOV, E. a kol. *Terorismus válka proti státu*. Praha : Eurolex Bohemia, 2006. 394 s. ISBN 80-86861-76-7

ŠENOVSKÝ, M.; ADAMEC, V.; ŠENOVSKÝ, P. *Ochrana kritické infrastruktury*. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2007. 141 s. ISBN 978-80-7385-025-8

TOFFLER, A.; TOFFLEROVÁ, H. *Válka a antiválka*. Praha : Dokořán a Argo, 2002. 303 s. ISBN 80-86569-16-0

VILÁŠEK, J. *Krizové řízení*. Praha : Karolinum, 2009. 81 s. ISBN 978-80-246-1723-7

Sborník

KRULÍK, O. Aktuální priority České republiky v oblasti boje proti terorismu. In ADAMEC, Vilém, et al. *Sborník 4. mezinárodní konference: BEZPEČNOST - PŘIPRAVENOST OCHRANA OBYVATELSTVA*. Vyd. 1. Brno: Vydavatelská skupina UO, 2006. s. 131-134.

Článek

BRZYBOHATÝ, M. Současný terorismus. *Vojenské rozhledy*, 2002, roč. 11, č. 2, s. 46-62.

BENEŠ, I. Zkušenosti s ochranou kritické infrastruktury v České republice. *Spektrum*, 2007, roč. 1, č. 1, s. 4-6.

HORÁK, R.; SALIGER, T.; NAVRÁTIL, J. Řešení kritické infrastruktury s možností využití nástrojů EU. *Spektrum*, 2007, roč. 7, č. 1, s. 6-9.

HROMADA, M. Kritická infrastruktura - úvod do problematiky. *Security magazin*, 2010, roč. 17, č. 1, s. 10-13.

LINHART, P.; RICHTER, R. Ochrana kritické infrastruktury. *112*, 2003, roč. 2, č. 3, s. 20-23.

MARTÍNEK, B.; BEČIČKOVÁ, M. Teze ke komplexní strategii. *Spektrum*, 2007, roč. 7, č. 2, s. 5-8.

ŠALÁTOVÁ, J. Modelování kritické cesty objektech zvláštního významu. *Spektrum*, 2008, roč. 8, č. 2, s. 14-17.

ŠEDIVÝ, J. Nové paradigma terorismu. *Mezinárodní politika*, 2003, roč. 4, č. 1, s. 4-7.

ŠENOVSKÝ, M.; ADAMEC, V.; KROČOVÁ, Š.; ŠENOVSKÝ, P. Hodnocení rizika prvků kritické infrastruktury. *Spektrum*, 2009, roč. 9, č. 1, s. 5-9.

ŠENOVSKÝ, M.; ŠENOVSKÝ, P. Rozhodování při ochraně kritické infrastruktury. *Spektrum*, 2008, roč. 8, č. 2, s. 11-14.

ŠENOVSKÝ, M.; ŠENOVSKÝ, V. Základní otázky kritické infrastruktury. *Spektrum*, 2007, roč. 7, č. 1, s. 2-3.

VALÁŠEK, J. Zranitelnost prvků kritické infrastruktury. *Informační zpravodaj - Institut ochrany obyvatelstva*, 2006, roč. 17, č. 1, s. 57-65.

Přednášky

BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus*. Přednáška. Praha : PA ČR, 12. 10. 2010.

BRZYBOHATÝ, M. *Média a terorismus*. Přednáška. Praha : PA ČR, 7. 12. 2010.

BRZYBOHATÝ, M. *Superterorismus*. Přednáška. Praha : PA ČR, 14. 12. 2010.

MIKLÓS, D. *Zásadní změny zákona o krizovém řízení*. Přednáška. Lázně Bohdaneč : Institut ochrany obyvatelstva, 11. 2. 2011.

KOLEŇÁK, I. *Narizení vlády č. 462/2000 Sb.* Přednáška. Lázně Bohdaneč : Institut ochrany obyvatelstva, 11. 2. 2011.

VILÁŠEK, J. *Krizové řízení ve veřejné správě*. Přednáška. Praha : FTVS UK, 17. 12. 2010.

Diplomové a bakalářské práce

BREHOVSKÁ, Lenka. *Možné důsledky teroristického ohrožení elektrizační soustavy ČR* [online]. Diplomová práce. Zlín : Univerzita Tomáše Bati, Fakulta technologická, 2009 [cit. 2011-08-06]. 106 s. Vedoucí diplomové práce Josef Janošec. Dostupný z: <http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/10940/brehovsk%C3%A1_2009_dp.pdf?sequence=1>.

DRYMLOVÁ, Veronika. *Plán na znovuoobnovení kritické infrastruktury na místní úrovni* [online]. Diplomová práce. České Budějovice : Jihočeská univerzita, Fakulta zdravotně-sociální, 2008 [cit. 2011-08-04]. 234 s. Vedoucí diplomové práce Jiří Holub. Dostupný z: <http://theses.cz/id/g1sgqv/downloadPraceContent_adipIdno_11146>.

GAVENDOVÁ, Hana. *Komparace ochrany kritické infrastruktury v České republice a Evropské unii* [online]. Diplomová práce. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta ekonomicko-správní, 2009 [cit. 2011-08-04]. 100 s. Vedoucí diplomové práce Eduard Bakoš. Dostupný z: <http://is.muni.cz/th/50593/esf_m/Gavendova_Diplomova_prace.pdf>.

KUBICOVÁ, Lenka. *Bezpečnost a ochrany kritické infrastruktury společnosti v České republice* [online]. Bakalářská práce. Brno : Vysoké učení technické, Fakulta chemická, 2010 [cit. 2011-08-05]. 59 s. Vedoucí bakalářské práce Otakar Jiří Mika. Dostupný z: <http://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=26465>.

MAREK, Daniel. *Fenomén terorismu a Česká republika* [online]. Diplomová práce. Zlín : Univerzita Tomáše Bati, Fakulta aplikované informatiky, 2007 [cit. 2011-08-10]. 91 s. Vedoucí diplomové práce Václav Loška. Dostupný z: <http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/4611/marek_2007_dp.pdf?sequence=1>.

MARUŠICOVÁ, Lenka. *Terorismus - problém minulosti i současnosti* [online]. Bakalářská práce. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, 2009 [cit. 2011-07-09]. 42 s. Vedoucí bakalářské práce Radim Štěrbá. Dostupný z: http://is.muni.cz/th/237347/pedf_b/Bakalarska_prace_237347.pdf

SVOBODA, Zdeněk. *Kritická infrastruktura a její ochrana* [online]. Diplomová práce. Ostrava : Technická univerzita, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2010 [cit. 2011-08-17]. 74 s. Vedoucí diplomové práce Danuše Kratochvílová. Dostupný z: <www.hzscr.cz/soubor/dp-ki-a-jeji-ochrana-2010-uplna-pdf.aspx>.

RÝŽ, Ondřej. *Terorismus* [online]. Bakalářská práce. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2006 [cit. 2011-08-07]. 43 s. Vedoucí bakalářské práce Věra Kalvodová. Dostupný z: <http://is.muni.cz/th/108638/pravf_b/bakalarka_ostra.pdf>.

VERNEROVÁ, Zdenka. *Pojetí kritické infrastruktury v mezinárodním srovnání* [online]. Diplomová práce. Pardubice : Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, 2011 [cit. 2011-08-05]. 79 s. Vedoucí bakalářské práce Ondřej Svoboda.

Dostupný z:

<http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/39136/1/VernerovaZ_PojetiKriticke_OS_2011.pdf>.

Zákony a jiné legislativní akty

Nařízení vlády ze dne 22. prosince 2010, kterým se mění nařízení vlády č. 462/2000 Sb. k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění nařízení vlády č. 36/2003 Sb. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2010, částka 149, č. 431, s. 5617-5622. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbirka.cz/POSL4TYD/NOVE/10-431.htm>>.

Zákon ze dne 21. prosince 2010, kterým se mění zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2010, částka 149, č. 430, s. 5602-5616. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbirka.cz/POSL4TYD/NOVE/10-430.htm>>.

Směrnice Rady Evropské unie č. 2008/114/ES, o určování a označování evropských kritických infrastruktur a o posouzení potřeby zvýšit jejich ochranu. In *Úřední věstník Evropské unie*, EU. 2008. Dostupný také z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:345:0075:0082:CS:PDF>

Zákon ze dne 28. června 2000 o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) ve znění zákona č. 430/2010 Sb., jehož úplné znění bylo vyhlášeno na základě zmocnění předsedy vlády jako zákon č. 118/2010 Sb. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, částka 44, č. 240, s. 1114-1135. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbirka.cz/POSL4TYD/NOVE/11-118.htm>>.

Nařízení vlády ze dne 22. prosince 2010 o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2010, částka 149, č. 432, s. 5623-5630. Dostupný také z WWW: <<http://www.sbirka.cz/POSL4TYD/NOVE/10-432.htm>>.

Internetové odkazy:

- URL₁: <http://ocadlik.blog.idnes.cz/c/168313/Ne-kazdy-muslim-je-terorista-ale-kazdy-terorista-je-muslim.html>, [2011-05-28].
- URL₂: http://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005/terror02_05, [2011-07-27].
- URL₃: <http://www.loonwatch.com/2010/01/terrorism-in-europe/>, [2011-07-27].
- URL₄: <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2006/1-2006/historicky-vyvoj-terorismu.html>, [2011-05-29].
- URL₅: <http://zahranicni.eurozpravy.cz/evropa/31382-otec-vraha-breivika-proc-radeji-nezabil-sam-sebe/>, [2011-08-12].
- URL₆: <http://www.bis.cz/terorismus.html>, [2011-07-11].
- URL₇: http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4773, [2010-10-26].
- URL₈: <http://is.muni.cz/predmet/fss/podzim2003/POL217>, [2011-07-15].
- URL₉: <http://www.cepin.cz/docs/dokumenty/sbornik33.pdf>, [2011-07-15].
- URL₁₀: www.mvcr.cz/soubor/nap-2010-pdf.aspx, [2011-07-15].
- URL₁₁: <http://www.mvcr.cz/clanek/terorismus-a-jeho-projevy-v-nekdejsim-ceskoslovensku-a-dnesni-ceske-republice.aspx>, [2011-08-01].
- URL₁₂: http://zpravy.idnes.cz/cesky-velvyslanec-v-pakistanu-se-stal-obeti-teroristickeho-utoku-1cv-/zahranicni.aspx?c=A080921_080534_zahranicni_jan, [2011-08-01].
- URL₁₃: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=626637>, [2011-08-01].
- URL₁₄: http://www.lidovky.cz/teroristicky-utok-v-moskve-letiste-hlasi-desitky-mrtvych-pn7-/ln_zahranici.asp?c=A110124_151018_ln_zahranici_mtr, [2011-08-01].
- URL₁₅: http://zpravy.idnes.cz/po-utoku-v-moskve-hlida-prazske-metro-vic-strazniku-bis-je-v-pohotovosti-1q5-/domaci.aspx?c=A100329_172437_domaci_js, [2011-08-01].
- URL₁₆: <http://www.policie.cz/clanek/terorismus-po-cesku.aspx>, [2011-08-01].

URL₁₇: http://zpravy.idnes.cz/policie-rozbila-teroristum-vyrobnu-dokladu-v-cr-meli-strelnici-i-modlitebnu-1sr-/krimi.aspx?c=A110503_111951_krimi_mad, [2011-08-02].

URL₁₈: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/nap_2007_cze.pdf, [2011-08-02].

URL₁₉: <http://www.mvcr.cz/clanek/krizove-staby-98.aspx>, [2011-08-16].

URL₂₀: www.mvcr.cz/soubor/nap-2010-pdf.aspx, [2011-07-12].

URL₂₁: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=689078>, [2011-07-29].

URL₂₂: http://www.unbr.cz/Data/files/Konf%20MeKa09/07_Hejdov%C3%A1.pdf, [2011-07-29].

URL₂₃: http://frailea.chmi.cz/katastrofy/aktuality_cnvonk_sovis_soubory/frame.htm, [2011-08-06].

URL₂₄: http://www.mb-net.cz/?download=/krizova-telefonni-cisla/koncepce-20co-20do-202013_vyhled-202020.pdf, [2011-07-29].

URL₂₅: http://europa.eu/about-eu/countries/index_cs.htm, [2011-08-02].

URL₂₆: <http://www.kr-stredocesky.cz/NR/rdonlyres/FC39597C-9489-49E1-A4D2-D89BA8051723/0/KIZelen%C3%A1knihacom5762005.pdf>, [2011-08-02].

URL₂₇: <http://navy-academy.cz/download.php?soubor=13>, [2011-08-06].

URL₂₈:
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:345:0075:0082:CS:PDF>, [2011-08-06].

Přílohy

Seznam příloh

Graf č. 1: Zpráva Europolu za rok 2006-2008,

<http://www.loonwatch.com/2010/01/terrorism-in-europe/>, [2011-07-27].

Graf č. 2: Klesající tendence počtu teroristických útoků,

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/TE-SAT%202010.pdf>, [2011-07-27].

Obrázek č. 1: Stav terorismu v EU (podle Strategie 2010-2012),

<http://www.mvcr.cz/soubor/nap-2010-pdf.aspx>, [2011-07-27].

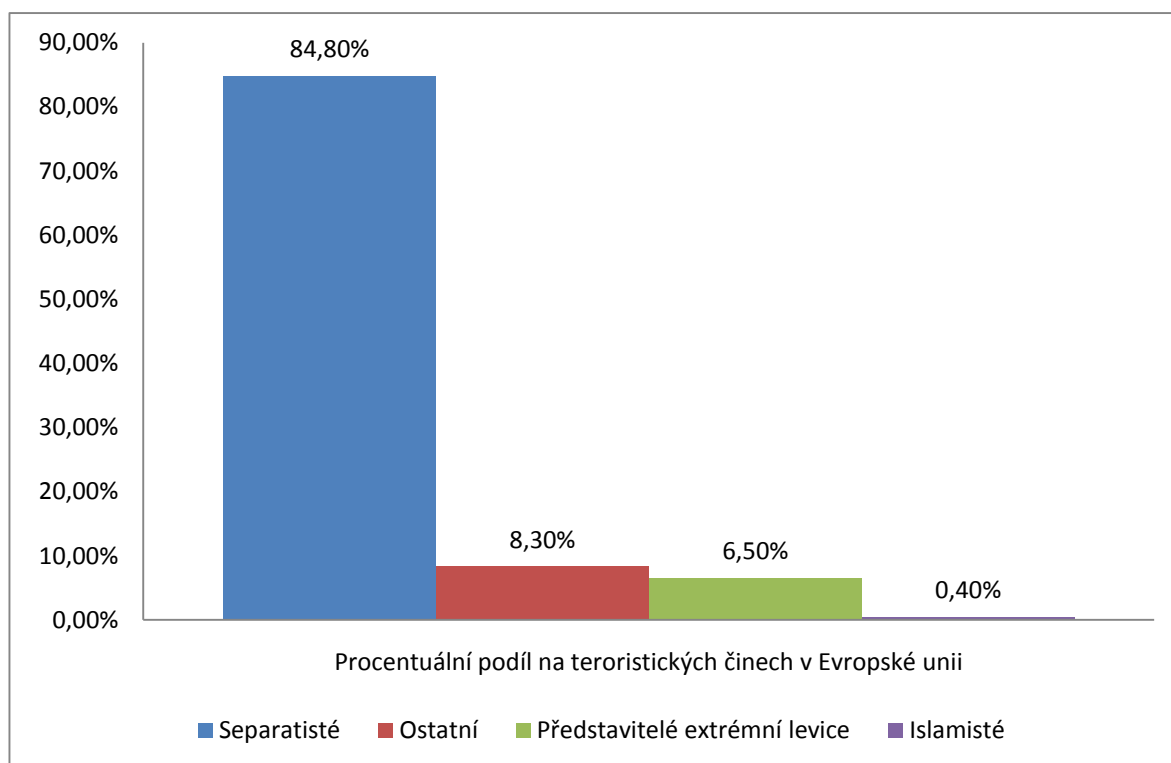
Obrázek č. 2: Systém určování prvků KI, MIKLÓS, D. *Zásadní změny zákona o krizovém řízení*. Přednáška. Lázně Bohdaneč : Institut ochrany obyvatelstva, 11. 2. 2011.

Tabulka č. 1: Prioritní oblasti KI České republiky v roce 2004, SVOBODA, Zdeněk. *Kritická infrastruktura a její ochrana* [online]. Diplomová práce. Ostrava : Technická univerzita, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2010 [cit. 2011-08-16]. 74 s. Vedoucí diplomové práce Danuše Kratochvílová. Dostupný z: <www.hzscr.cz/soubor/dp-ki-a-jeji-ochrana-2010-uplna-pdf.aspx>.

Tabulka č. 2: Prioritní oblasti KI České republiky v roce 2007, SVOBODA, Zdeněk. *Kritická infrastruktura a její ochrana* [online]. Diplomová práce. Ostrava : Technická univerzita, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2010 [cit. 2011-08-16]. 74 s. Vedoucí diplomové práce Danuše Kratochvílová. Dostupný z: <www.hzscr.cz/soubor/dp-ki-a-jeji-ochrana-2010-uplna-pdf.aspx>.

Graf č. 1: Zpráva Europolu za rok 2006-2008

Informace uvedené v původním grafu (na níže uvedené internetové stránce) byly přeloženy z anglického jazyka (vlastní překlad) a samotný graf byl vytvořen v nové podobě (se zachovanými hodnotami) v Microsoft Excel.

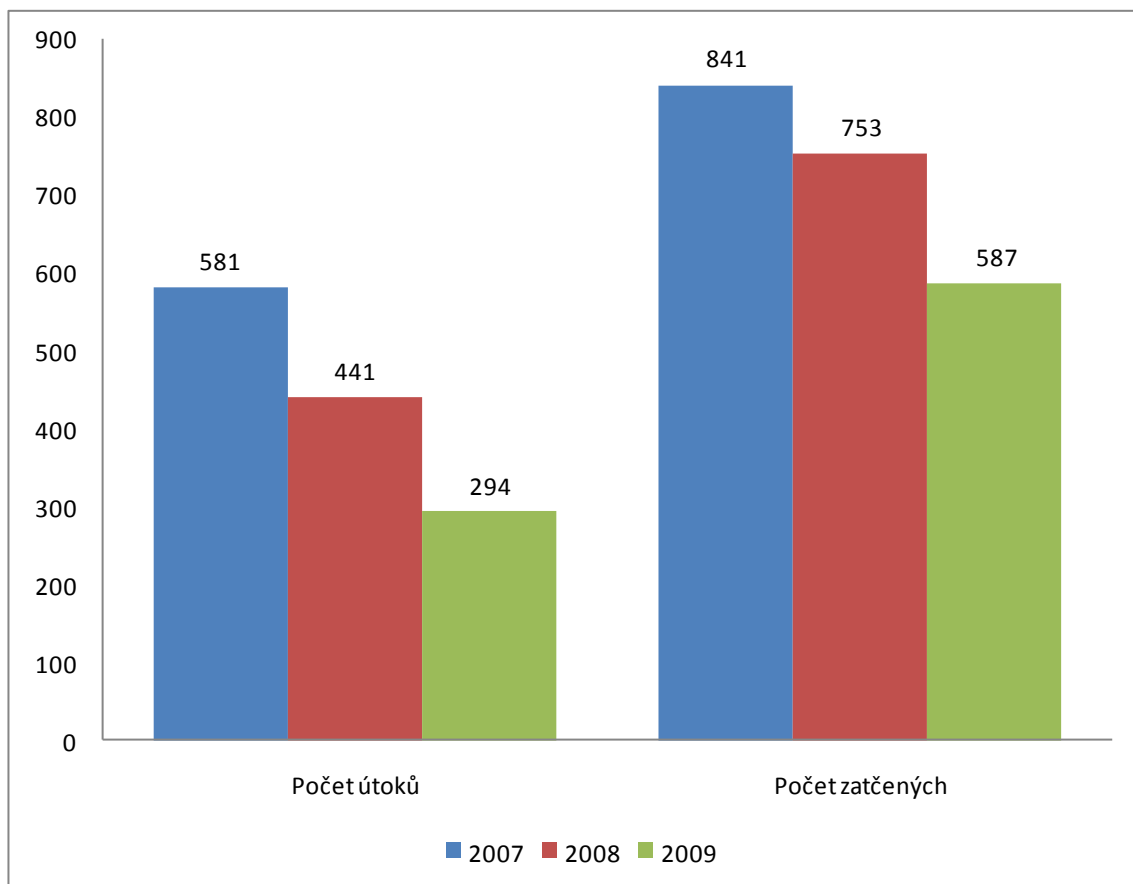

Pramen: <http://www.loonwatch.com/2010/01/terrorism-in-europe/>, [2011-07-27].

Graf č. 2: Klesající tendence počtu teroristických útoků

Informace uvedené v původním grafu (na níže uvedené internetové stránce) byly přeloženy z anglického jazyka (vlastní překlad) a samotný graf byl vytvořen v nové podobě (se zachovanými hodnotami) v Microsoft Excel.

Počet neúspěšných, zmařených či úspěšných útoků a počet zatčení podezřelých v roce 2007-2009 v EU

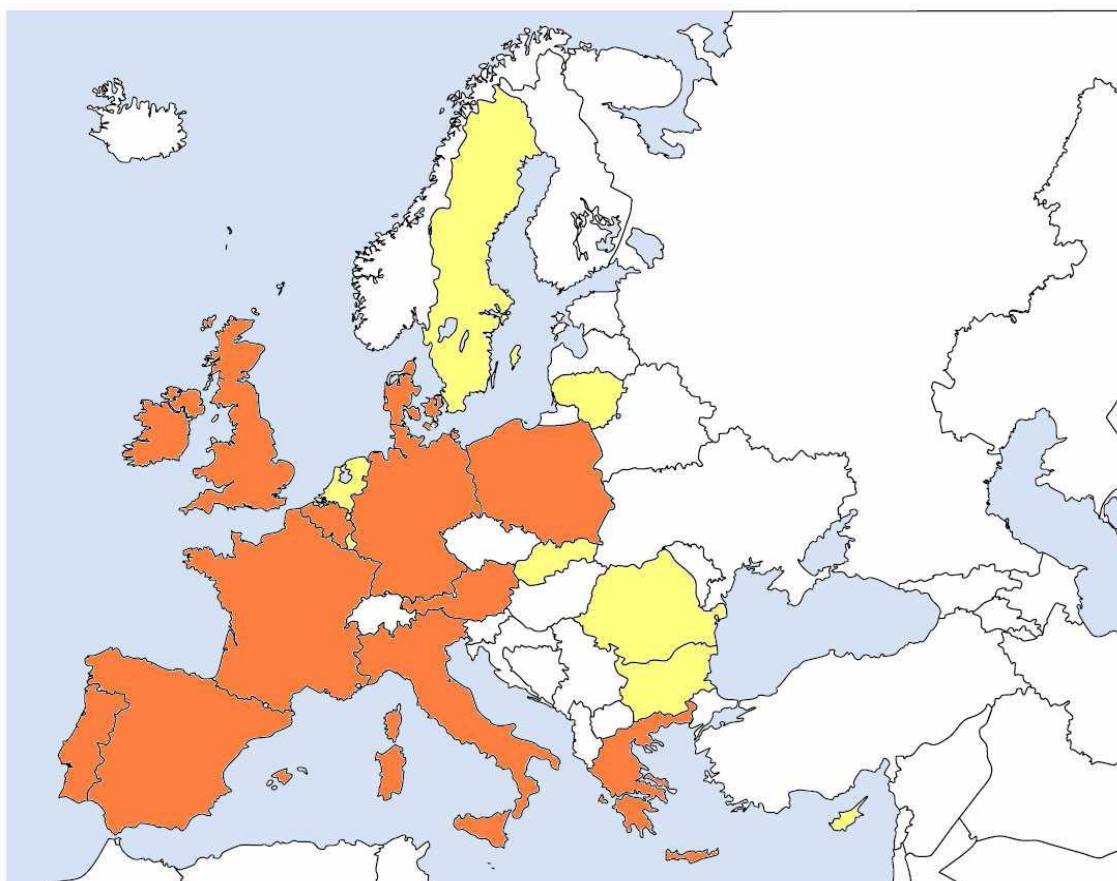
Pramen: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/TE-SAT%202010.pdf>, [2011-07-27].

Obrázek č. 1: Stav terorismu v EU (podle Strategie 2010-2012)

Země Evropské unie, kde byly v letech 2006-2008 uskutečněny teroristické útoky (nebo kde byly tyto útoky odhaleny ve stádiu příprav) jsou označeny oranžovou barvou. V zemích označených žlutě došlo (ve stejném období) alespoň k zatčení osob, důvodně podezřelých ze zapojení do teroristických aktivit.

Ve všech zemích, které s Českou republikou sousedí, se uvedené případy odehrály.

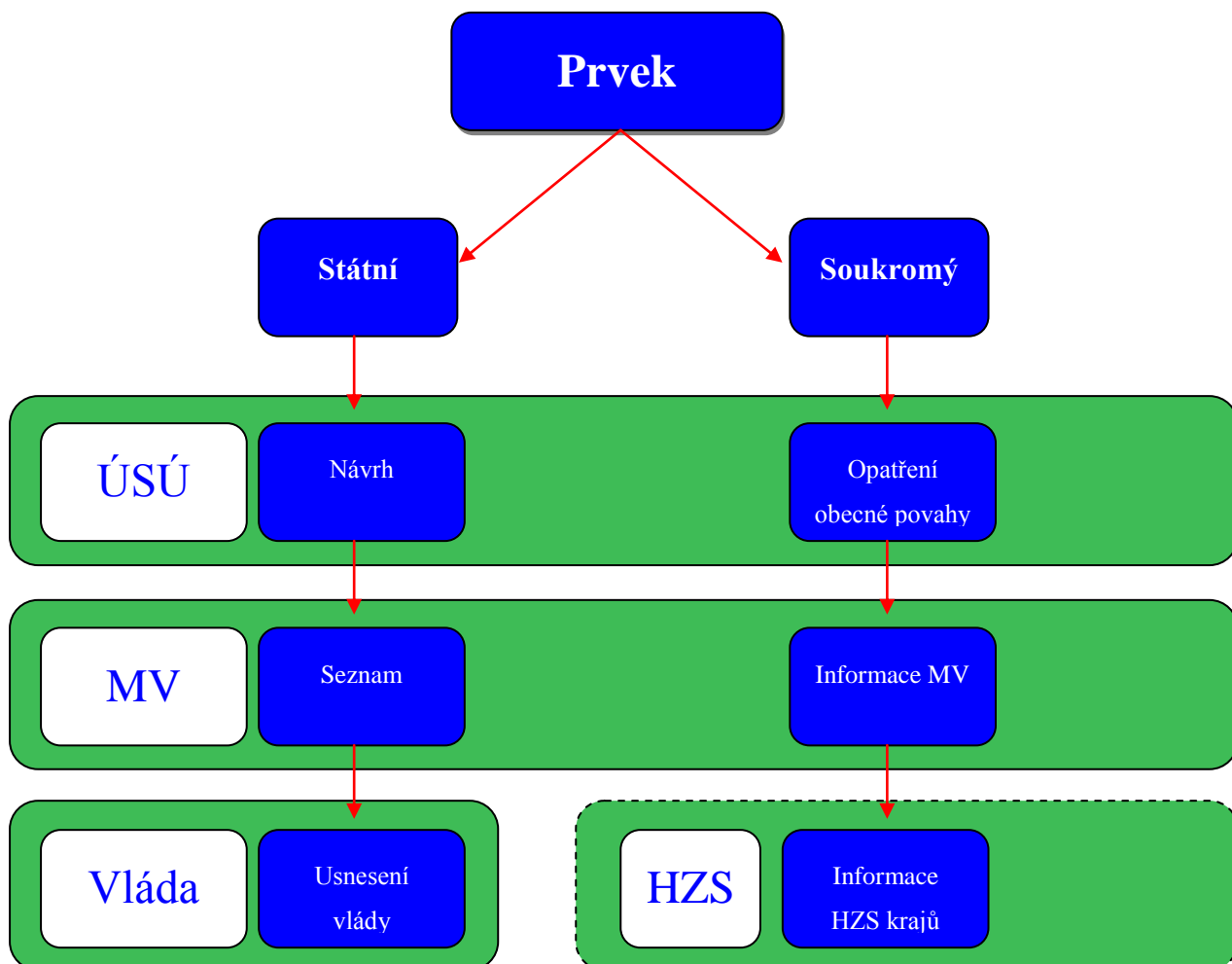
Avšak „díky“ nedávným událostem (které jsou příliš aktuální, aby mohly být ve Strategii uvedeny) by měla být ČR též označena žlutou barvou. Zmíněnými událostmi bylo zatčení 7 stoupců radikální islámské organizace Jamaat Shariat, kteří byli podezřelí z podpory terorismu.

Pramen: <http://www.mvcr.cz/soubor/nap-2010-pdf.aspx>, [2011-07-27].

Obrázek č. 2: Systém určování prvků KI

Koncepce schématu je převzata bez obsahových změn z níže uvedeného zdroje, změny byly provedeny pouze, co se týče úpravy vzhledu schématu.

Pramen: MIKLÓS, D. Zásadní změny zákona o krizovém řízení. Přednáška. Lázne

Bohdaneč : Institut ochrany obyvatelstva, 11. 2. 2011.

Tabulka č. 1: Prioritní oblasti KI České republiky v roce 2004

Oblasti kritické infrastruktury, které byly stanoveny v roce 2004 usnesením VCNP č. 190 ze dne 23. 3. 2004.

P.č.	Oblast KI	Produkt nebo služba
1.	Energetika	1.1. elektřina, 1.2. plyn, 1.3. tepelná energie, 1.4. ropa a ropné produkty.
2.	Vodní hospodářství	2.1. zásobování pitnou a užitkovou vodou, 2.2. zabezpečení a správa povrchových vod z podzemních zdrojů vody, 2.3. systém odpadních vod.
3.	Potravinářství a zemědělství	3.1. produkce potravin, 3.2. péče o potraviny, 3.3. zemědělská výroba.
4.	Zdravotnická péče	4.1. přednemocniční neodkladná péče, 4.2. nemocniční péče, 4.3. ochrana veřejného zdraví, 4.4. distribuce léčiv.
5.	Doprava	5.1. silniční, 5.2. železniční, 5.3. letecká, 5.4. vnitrozemská vodní.
6.	Komunikační a informační systémy	6.1. služby pevných komunikačních sítí, 6.2. služby mobilních komunikačních sítí, 6.3. radiová komunikace a navigace, 6.4. satelitní komunikace, 6.5. televizní a radiové vysílání, 6.6. přístup k internetu a datovým službám, 6.7. poštovní a kurýrní služby.
7.	Bankovní a finanční systém	7.1. správa veřejných financí, 7.2. bankovníctví, 7.3. pojišťovnictví, 7.4. kapitálový trh.
8.	Nouzové služby	8.1. Policie ČR, 8.2. Hasičský záchranný sbor ČR, 8.3. Zdravotnická záchranná služba, 8.4. Letecká zdravotnická záchranná služba, 8.5. Armáda ČR, 8.6. radiační a chemické monitorování, 8.7. předpovědní, varovná a hlásná služba.
9.	Veřejná správa	9.1. výkon justice a vězeňství, 9.2. sociální ochrana a zaměstnanost, 9.3. diplomacie, 9.4. veřejná správa.
10.	Odpadové hospodářství	10.1. nakládání s odpady, 10.2. radioaktivní odpady.

Pramen: SVOBODA, Zdeněk. *Kritická infrastruktura a její ochrana* [online].

Diplomová práce. Ostrava : Technická univerzita, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2010 [cit. 2011-08-16]. 74 s. Vedoucí diplomové práce Danuše Kratochvílová.

Dostupný z: <www.hzscr.cz/soubor/dp-ki-a-jeji-ochrana-2010-uplna-pdf.aspx>.

Tabulka č. 2: Prioritní oblasti KI České republiky v roce 2007

Oblasti národní kritické infrastruktury schválené v roce 2007 na základě usnesení BRS č. 30 ze dne 3. července 2007.

P.č.	Oblast KI	Produkci nebo služba
1.	Energetika	1.1. elektřina, 1.2. plyn, 1.3. tepelná energie, 1.4. ropa a ropné produkty.
2.	Vodní hospodářství	2.1. zásobování pitnou a užitkovou vodou, 2.2. zabezpečení a správa povrchových vod z podzemních zdrojů vody, 2.3. systém odpadních vod.
3.	Potravinářství a zemědělství	3.1. produkce potravin, 3.2. péče o potraviny, 3.3. zemědělská výroba.
4.	Zdravotnická péče	4.1. přednemocniční neodkladná péče, 4.2. nemocniční péče, 4.3. ochrana veřejného zdraví, 4.4. výroba, skladování a distribuce léčiv a zdravotnických prostředků.
5.	Doprava	5.1. silniční, 5.2. železniční, 5.3. letecká, 5.4. vnitrozemská vodní.
6.	Komunikační a informační systémy	6.1. služby pevných telekomunikačních sítí, 6.2. služby mobilních telekomunikačních sítí, 6.3. radiová komunikace a navigace, 6.4. satelitní komunikace, 6.5. televizní a radiové vysílání, 6.6. poštovní a kurýrní služby, 6.7. přístup k internetu a datovým službám.
7.	Bankovní a finanční systém	7.1. správa veřejných financí, 7.2. bankovníctví, 7.3. pojišťovnictví, 7.4. kapitálový trh.
8.	Nouzové služby	8.1. Hasičský záchranný sbor ČR a příslušné jednotky požární ochrany, 8.2. Policie ČR (vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek), 8.3. Armáda ČR (zabezpečení obrany), 8.4. radiační monitorování včetně podkladů pro rozhodování o opatřeních vedoucích ke snížení nebo odvrácení ozáření, 8.5. předpovědní, varovná a hlásná služba.
9.	Veřejná správa	9.1. státní správa a samospráva, 9.2. sociální ochrana a zaměstnanost (soc. zabezpečení, stát. soc. podpora, soc. pomoc). 9.3. výkon justice a vězeňství.

Pramen: SVOBODA, Zdeněk. *Kritická infrastruktura a její ochrana* [online].

Diplomová práce. Ostrava : Technická univerzita, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2010 [cit. 2011-08-16]. 74 s. Vedoucí diplomové práce Danuše Kratochvilová.

Dostupný z: <www.hzscr.cz/soubor/dp-ki-a-jeji-ochrana-2010-uplna-pdf.aspx>.